

GEMEENTE
WESTERWOLDE

Kadernota 2027

3 juni 2026 | Gemeente Westerwolde

Foto: Metha Eikens

Inhoud

Voorwoord.....	3
1. Algemene kaders en uitgangspunten	4
2. Programmakader	8
2.1 Programma Gezond en gelukkig.....	9
2.2 Programma Kansen om te groeien.....	19
2.3 Programma Mooi Wonen	23
2.4 Programma Goed bereikbaar	28
2.5 Programma Groen en duurzaam	33
2.6 Programma Asiel	36
2.7 Programma Onderwijs	38
2.8 Programma Organisatie en Bestuur	42
Bijlagen	51
Bijlage 1: Overzicht reserves 2026-2030	51
Bijlage 2: Overzicht Voorzieningen 2026-2030	51
Bijlage 3: Overzicht Investerings 2026-2030	53

Voorwoord

Voor u ligt de Kadernota 2027. Met deze nota bieden wij u het vertrekpunt voor het gesprek over de koers van onze gemeente in de komende jaren. In aanloop naar de begroting voor 2027 vormt deze kadernota de basis voor de Algemene Beschouwingen op 1 juli 2026.

Het collegeprogramma vormt het fundament van deze nota, samen met beleidsinitiatieven als het Nij Begun en het Masterplan Oost-Groningen. Daarnaast houden we uiteraard rekening met actuele- en toekomstige ontwikkelingen die invloed hebben op onze gemeente. Op basis van de informatie die nu beschikbaar is, schetsen wij de financiële en inhoudelijke kaders voor de begrotingsvoorbereiding.

De Kadernota kijkt vooruit over een periode van vier jaar. Ze biedt inzicht in de belangrijkste trends en uitdagingen op de korte en middellange termijn en verbindt de geplande inzet aan de ambities van het college. Deze ambities zijn onderverdeeld in acht programmalijnen: Gezond en Gelukkig, Kansen om te groeien, Mooi wonen, Goed bereikbaar, Groen en duurzaam, Asiel, Onderwijs, en Organisatie en bestuur.

De nota start met een overzicht van de algemene (financiële) ontwikkelingen en uitgangspunten. Vervolgens werken we per programma de ambities en benodigde acties uit, inclusief de financiële vertaling daarvan. In de bijlagen vindt u aanvullende informatie, waaronder de stand van reserves en voorzieningen.

Wij nodigen u van harte uit om met deze kadernota het gesprek aan te gaan over de toekomst van onze gemeente. Samen leggen we de basis voor een sterke, veerkrachtige en duurzame samenleving.

1. Algemene kaders en uitgangspunten

Ontwikkelingen en bestuurlijke aandachtspunten

Er zijn een aantal ontwikkelingen en bestuurlijke aandachtspunten die invloed hebben op ons reguliere werk en bestuurlijke de aandacht vragen. Deze hebben verschillende schalen, maar beïnvloeden ons wel degelijk.

Internationaal

Internationaal is de inwerkingtreding van de Europese asielwetgeving van groot belang en van grote invloed op de situatie in Nederland en Ter Apel. Het zou in de basis moeten leiden tot een kleinere instroom van asielzoekers, maar de vluchtelingenstromen vanuit waar ook ter wereld laten zich niet sturen. Het netto effect van dit samenspel zal altijd onzeker blijven.

Nationaal

Nationaal zou de komst van het nieuwe kabinet Jetten I merkbaar moeten worden in de jaren 2027 en volgend. Dit minderheidskabinet zal daarvoor bij alle beleidsvoorstellen gelegenhedcoalities moeten smeden met de overige partijen.

Regionaal

Regionaal is 2027 waarschijnlijk het eerste volwaardige jaar dat de voor ons van belang zijnde agenda's van Nij Begun werken aan de hand van jaarplannen. Voor de Economische Agenda ligt een Uitvoeringsprogramma als basis daarvoor en voor de Sociale Agenda is het gros van de maatregelen uitgewerkt, op geld gezet en in uitvoering. De gemeenschappelijke regeling is opgetuigd voor zowel de Economische als de Sociale Agenda en voor de Economische Agenda is de uitvoerende Stichting operationeel. Voor de isolatieagenda tenslotte is de SNN hopelijk vol op stoom en is het Soortenmanagementplan de basis om particulieren zoveel mogelijk te ontzorgen bij de ecologische toets voor de isolatie van woningen. In deze kadernota komt de inhoud van Nij Begun terug in de afzonderlijke programma's als het deze raakt. Het wordt dan expliciet vermeld en de samenhang met de rest van het programma wordt geduid.

Verder is regionaal vanuit de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking Oost-Groningen Regiobureau Oost-Groningen opgezet. Dit voert de Regiodeal Oost-Groningen II uit en heeft ook een coördinerende rol gekregen in de uitvoering van het Volkshuisvestingsfonds.

Lokaal

Lokaal zijn er grote opgaven rond:

- de toekomst van Ter Apel met de waarschijnlijke komst van de Nedersaksenlijn;
- de stijgende kosten binnen het sociaal domein;
- het naar het basisniveau brengen van het onderhoudsniveau van onze openbare ruimte met daarin onder andere de bruggen;
- de plannen rond het gemeentelijk vastgoed;
- de investeringen in de onderwijshuisvesting;
- de investeringen in toekomstige huisvesting van de gemeente in Sellingeren of elders;
- het beschikbaar hebben van voldoende, passend en goed toegerust personeel.

De opgave van de Toekomst van Ter Apel lichten we er apart uit omdat deze bij verschillende programma's in deze Kadernota naar voren komt maar een samenhangend geheel vormen. Het overkoepelende verhaal van de toekomst van Ter Apel komt in de Toekomstvisie van Ter Apel (Masterplan Regiocentra) te staan. De hieronder genoemde zaken zijn onderdeel daarvan. Zo wordt er al langer gewerkt aan de Centrumvisie Ter Apel en de concrete uitwerking daarvan in het bijhorende uitvoeringsplan (programma 2 en 3). Gekoppeld daaraan wordt de verbinding tussen het centrum en de

kloosterenclave (programma 5) uitwerkt wat in 2027 waarschijnlijk in uitvoering komt. De waarschijnlijke komst van de Nedersaksenlijn en een station beïnvloedden die plannen. Ook de ontwikkeling van het bedrijventerrein aan de Nulweg (programma 2) wordt erdoor geraakt. Uitdaging is de komst van de Nedersaksenlijn de overige ontwikkelingen te laten versterken.

De Nedersaksenlijn en het station gaan een gebiedsontwikkeling op gang brengen ten westen van Ter Apel (programma 3). Om die ontwikkeling in de toekomst ook daadwerkelijk te kunnen realiseren is in juli 2025 een voorkeursrecht gevestigd op 180 ha (programma 3). Maar ook buiten dit gebied vinden grootschalige ontwikkelingen plaats in of aan de randen van ter Apel. Voor het blok ten noorden van Moekesgat wordt gewerkt aan woningbouw en daarnaast speelt er het nodige aan woningbouw ten zuiden van de huidige kern van Ter Apel (beide programma 3).

Algemene kaders en uitgangspunten

Voor het bepalen van de financiële koers van de gemeente voor de komende jaren is een goed beeld van de huidige financiële situatie van de gemeente en een kader als vertrekpunt essentieel. In dit hoofdstuk schetsen we daarom in enkele kentallen onze financiële positie en onze kaders en uitgangspunten.

Financiële positie

Het meerjarige begrotingssaldo geeft een eerste beeldvorming van de financiële positie van de gemeente, op korte en middellange termijn. Het meerjarenperspectief van de programmabegroting 2026-2030 na wijziging staat vermeld in onderstaande tabel. Hiervoor is de vastgestelde programmabegroting 2026-2029 de basis aangevuld met de decembercirculaire 2025 en de besluiten college en raad tot en met 25 maart 2026.

Startpositie	2027	2028	2029	2030
Saldo vóór kadernota in € (tekort)	78.000	61.000	47.000	47.000

Aanvullend op bovenstaande saldi kan onze financiële situatie worden geschetst aan de hand van de volgende kentallen:

Reserves

Vanaf het jaar 2026 hebben wij een algemene reserve opgebouwd van € 16 miljoen. Met de komst van het financiële ravijn vanaf 2028 is het aan te bevelen voldoende eigen vermogen aan te houden om eventueel dreigende tekorten op te kunnen vangen. Met een algemene reserve van ongeveer € 16 miljoen zijn wij daartoe in staat. Daarnaast kunnen wij met deze reserveomvang incidentele risico's opvangen.

Naast de Algemene Reserve hebben wij € 45,3 miljoen aan bestemmingsreserves opgebouwd, waarmee het eigen vermogen op een totaal komt van € 61,3 miljoen.

Solvabiliteit

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. Bij deze ratio dreigt de schuld van de gemeente te hoog te worden als deze zich tussen de 20% en 30% bevindt. Onder de 20% zijn de bezittingen zwaar belast met schulden. Een ratio boven de 30% is aanvaardbaar. De solvabiliteit van inmiddels 55% geeft aan dat het eigen vermogen ten opzichte het vreemd vermogen meer dan voldoende is om weerbaar te zijn voor het opvangen van tegenvallers.

Weerstandvermogen

Onder weerstandscapaciteit wordt verstaan: het geheel aan financiële middelen dat beschikbaar is en aangewend kan worden om mogelijke risico's en tegenvallers op te vangen. De aanwezigheid van weerstandscapaciteit is belangrijk om te voorkomen dat ongewenste beleidswijzigingen moeten worden doorgevoerd indien zich niet afgedekte risico's voordoen. De weerstandscapaciteit wordt met name gevormd door de omvang van de algemene reserve en de post onvoorzien. Met een omvang van de post onvoorzien van € 200.000 en een algemene reserve van € 16 miljoen komt het

weerstandsvermogen op grofweg € 19,2 miljoen. Bij de omvang van de reserves hebben we al geconcludeerd dat de omvang van de algemene reserve op dit moment hoog genoeg is om tekorten en incidentele risico's te kunnen opvangen. Wij willen een ondergrens aanhouden van €12 miljoen aan algemene reserve om de komende jaren voldoende weerbaar te blijven met de ontwikkelingen die de komende jaren op ons afkomen.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen van de gemeente. Een voorziening wordt gevormd omdat daar verplichtingen of risico's tegenover staan waarvan op dat moment nog niet zeker is hoe groot deze zijn. De risico's of verplichtingen worden zo goed mogelijk ingeschat. De totale omvang van onze voorzieningen zijn op dit moment € 14,3 miljoen. Momenteel hebben wij onder andere voorzieningen gevormd voor toekomstige pensioenverplichtingen voor bestuurders, achterstallig onderhoud aan gemeentelijke eigendommen en de egalisatie voor de tarieven van afval en riolering.

Wij streven een gezonde financiële huishouding en een sluitende meerjarenbegroting na. Uitgangspunt is een degelijk begrotingsbeheer, waarbij de meerjarenbegroting structureel en reëel sluitend is. Bij nieuwe lasten zorgen we voor financiële dekking.

Uitgangspunten en kaders

Vanuit de Provincie is de begrotingscirculaire 2027-2030 ontvangen. De hierin benoemde punten dienen als uitgangspunt voor de begroting 2027 en het perspectief 2028-2030. Daarnaast zijn er nog een aantal uitgangspunten die van invloed zijn op de begroting en meerjarenraming. Dit zijn:

- *Algemene uitkering gemeentefonds*
In overeenstemming met de voorschriften in de begrotingscirculaire wordt de berekening van de hoogte van de algemene uitkering gebaseerd op de meicirculaire 2026.
- *Loonstijging*
Voor de loonkosten van de ambtelijke organisatie wordt uitgegaan van de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) gemeenten. Er is een CAO gemeenten 2025-2027. Vanuit deze afspraken is voor 2027 1,6% verhoging van de personele kosten opgenomen.
- *Prijsstijging*
Prijsstijgingen hebben vooral betrekking op budgetten voor leveringen van goederen en diensten door derden. Deze Kadernota past geen standaard indexatie voor prijsontwikkeling toe. Per onderdeel wordt de (eventuele) kostenstijging ingeschat voor het eerste (begrotings)jaar. Er worden geen verhogingen in het perspectief 2027-2030 doorgevoerd.
- *Tariefstijging gemeentelijke belastingen en leges*
Voor de tariefstijging van de gemeentelijke belastingen bewegen wij mee met de gemiddelde inflatie die op dit moment gemiddeld 3% is. Wij stellen voor om de inkomsten vanaf 2027 uit de gemeentelijke belastingen en uit de leges elk met 3% te laten stijgen en de toeristenbelasting van € 1,40 naar € 1,50 te verhogen.
- *Omslagrente*
De gehanteerde omslagrente voor de kapitaallasten is 0%.
- *Onvoorziene uitgaven*
De gemeente is verplicht een reële post onvoorzien op te nemen. Deze Kadernota rekent met een post onvoorzien van € 200.000.

- *Ontwikkeling algemene uitkering / meicirculaire 2026*

Voor de opmaak van deze kadernota hebben we gebruik gemaakt van de voorprognose op de meicirculaire 2026. Met deze eerste prognose komen wij tot de volgende cijfers:

Financiële bijstelling algemene uitkering voor de kadernota 2027 (o.b.v. voorjaarsnota Rijk)					
Definitieve cijfers en verwerking vindt plaats in de meicirculaire 2026					
	2027	2028	2029	2030	
<u>Algemene uitkering:</u>					
Compensatie voor loon- prijsontwikkeling	1.931.000	1.822.000	1.761.000	1.740.000	
Bijstelling volume ontwikkeling	53.000	59.000	-37.000	-40.000	
Lagere (prognose) inwonersgerelateerde aantallen	-2.180.000	-2.100.000	-2.070.000	-2.050.000	
Hogere uitkering faciliteitenbesluit opvang asielzoekers	700.000	700.000	700.000	700.000	
Lagere stelpost ruimte onder het BCF plafond	-194.000	-194.000	-194.000	-194.000	
Totaal: Algemene uitkering gemeentefonds	310.000	287.000	160.000	156.000	
Vrijval stelpost reservering voor volume ontwikkeling	400.000	400.000	400.000	400.000	
Totale voordeel o.b.v. voorjaarsnota Rijk	710.000	687.000	560.000	556.000	
					"+" is voordeel

- *Reserves en voorzieningen*

De reservepositie zoals getoond in deze Kadernota is afhankelijk van de keuzes zoals ze worden gemaakt bij het bestemmen van het batig saldo van de Jaarrekening 2025. Vooral nog is in deze Kadernota aangenomen dat de bestemming wordt doorgevoerd zoals bij de Jaarrekening 2025 is voorgesteld.

- *Externe geldstromen*

Om de lastenstijging te drukken worden zoveel mogelijk externe geldstromen benut (provincie, Rijk, Europa, andere overheden, etc.).

2. Programmakader

Ter voorbereiding op de Kadernota is het collegeprogramma uitgewerkt in activiteiten en inspanningen om te duiden hoe we de ambities willen bereiken. Brengen we de begrotingssaldi per jaar samen met de ambities van het college, het reguliere werk en de beschikbare gelden vanuit het rijk (op basis van meicirculaire 2026) dan ontstaat het volgende beeld:

Bij de saldo's/eindtotalen hebben wij rood gemarkeerd wat lasten/negatieve bedragen betreft. De baten/positieve bedragen zijn zwart weergegeven met een minbedrag.

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 1 Gezond en gelukkig in Westerwolde	704.375	260.000	717.815		599.815		599.815	
Programma 2 Kansen om te groeien in Westerwolde	-1.242.900	62.000	-1.242.900		-1.242.900		-1.242.900	
Programma 3 Mooi Wonen in Westerwolde	659.000	150.000	406.000		406.000		406.000	
Programma 4 Goed (digitaal) bereikbaar (in) Westerwolde	381.000	20.000	381.000	20.000	381.000		381.000	
Programma 5 Groen en duurzaam Westerwolde	-51.000	25.000	-51.000	-	-51.000	-	-51.000	-
Programma 6 Asiel in Westerwolde	1.928.000	-	1.928.000		1.928.000		1.928.000	
Programma 8 Organisatie & Bestuur	-3.102.900	75.000	-2.540.900		-2.476.900		-2.783.900	
Eindtotaal kadernota	-724.425	592.000	-401.985	20.000	-455.985	-	-762.985	-
Saldo vóór kadernota	78.000		61.000		47.000		47.000	
Saldo kadernota 2027-2030	-646.425	592.000	-340.985	20.000	-408.985	-	-715.985	-

In hoofdlijnen zien we voor 2027 t/m 2030 structureel positieve saldi van respectievelijk € 646.000, € 341.000, € 408.000 en € 775.000. De incidentele kosten bedragen in 2027 en 2028 respectievelijk € 592.000 en € 20.000.

Een aantal onderwerpen vraagt nadere uitwerking voordat ze in financiële zin worden opgenomen in de kaders:

- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed;
- Renovatie bruggen (Masterplan);
- Impact komst Nedersaksenlijn.

Bovenstaand zeer compact weergegeven saldo is in de volgende paragrafen uitgewerkt in inspanningen en het daarvoor aanvullend benodigde geld.

2.1 Programma Gezond en gelukkig

Westerwolde biedt inwoners en bezoekers met zijn rust, ruimte en stilte een mooie omgeving waar je gelukkig, veilig en gezond kan leven en verblijven. Tegelijkertijd leeft en bruist Westerwolde. Onze cultuurhistorie is daarvoor een basis en daar bouwen we op voort.

Zorg is dat de gezondheid van delen van de inwoners achter blijft en dat lang niet iedereen een sociaal netwerk en vangnet heeft. Daarnaast is de sociaal-economische situatie niet voor elke individuele inwoner van Westerwolde even gunstig. Dit vraagt sterke gemeenschappen en voor de inwoners een sterk voorzieningenniveau.

Ambitie:

Westerwolde wil haar inwoners de mogelijkheden bieden fysiek en mentaal gezond en gelukkig te zijn en fysiek en sociaal veilig te kunnen leven.

Het college werkt aan het realiseren van deze ambitie aan de hand van de volgende thema's en aandachtsvelden:

- Fysieke en mentale gezondheid;
- Milieu;
- Noaberschap en gemeenschapsvoorzieningen;
- Jeugd en jongvolwassenen;
- Fysieke en sociale veiligheid;
- Gebiedsgericht werken en gebiedsgerichte aanpak;
- Verenigingsleven en sport;
- Kunst en cultuur.

Fysieke en mentale gezondheid

We willen dat inwoners van Westerwolde zo gezond mogelijk kunnen leven. En dat zij snel de juiste zorg of hulp krijgen als dat nodig is. Uit cijfers van de GGD blijkt dat gezond kunnen leven niet voor iedereen normaal is. In onze gemeente hebben meer mensen overgewicht dan gemiddeld in Nederland. Ook is de levensverwachting lager: mensen worden minder oud dan in andere gemeenten. Het aantal ouderen groeit sneller dan in andere gemeenten. Daarnaast blijft de vraag naar jeugdhulp groot. Deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat steeds meer inwoners zorg of ondersteuning nodig hebben. Dat legt extra druk op de zorg en hulp in Westerwolde. Het college wil ervoor zorgen dat inwoners sneller passende hulp krijgen. Zo kan de druk op de zorg worden verminderd.

Om dit te bereiken zet het college de volgende stappen:

- Voor uitbreiding van de inloopvoorziening in Noord, sluiten we aan bij de ontwikkelingen van Mentaal Gezond Groningen. Zij werken aan een dekkend netwerk van herstelinitiatieven, inloopvoorzieningen en laagdrempelige steunpunten. Doel is om hulp makkelijker bereikbaar te maken, praten over mentale gezondheid normaal te vinden en voorkomen dat lichte klachten erger worden. Deze ontwikkeling duurt meerdere jaren.
- We blijven in gesprek met de jonge mantelzorgers in Westerwolde om te kijken hoe we hen het beste kunnen ondersteunen. Mantelzorgers die dat willen, kunnen een cursus volgen om te voorkomen dat de zorg die zij geven, te zwaar wordt. We onderzoeken of zo'n cursus ook geschikt is voor jonge mantelzorgers.
- Ook werken we verder aan de Mantelzorgtest. Dit is een online test waarmee mantelzorgers kunnen bekijken hoe het met hen gaat. De test laat zien welke ondersteuning mogelijk nodig is om gezond te blijven. Het platform wordt aangevuld met extra uitleg, informatie en een digitale assistent.

- We onderzoeken hoe we onze vrijwilligers op de beste manier kunnen ondersteunen en waarderen. Hierover voeren wij gesprekken met de coördinatoren bij Stichting Welzijn Westerwolde, hierbij betrekken wij de vrijwilligers.
- Alle huisartsenpraktijken hebben een welzijnscoach. Deze richten zich op het verhogen van het welzijn van de inwoners met milde psychosociale klachten en het versterken van positieve gezondheid. Er is sprake van samenwerking tussen het medische en sociale domein. We monitoren en ontwikkelen Welzijn op Recept door.
- We werken aan een manier om de Wmo ook in de toekomst goed te kunnen blijven uitvoeren. In Westerwolde neemt het aantal inwoners van 65 jaar en ouder de komende jaren toe. Deze vergrijzing zorgt ervoor dat meer mensen ondersteuning nodig hebben. Tegelijk blijven mensen vaak langer zelfstandig wonen. Hierdoor stijgt de vraag naar Wmo ondersteuning en daarbij ook de kosten. We organiseren de ondersteuning eerder en dichter bij inwoners. Dat doen we door nauwer samen te werken met dorpen, netwerken en voorzieningen in de buurt. In 2026 en 2027 werken we deze aanpak verder uit. We onderzoeken welke vormen van ondersteuning goed werken en hoe we deze zo kunnen organiseren dat inwoners de juiste hulp krijgen. Voor deze uitwerking is in 2027 een incidenteel budget van € 50.000 opgenomen. Op basis van de resultaten bepalen we daarna of en hoe deze aanpak structureel wordt ingevoerd.
- De gemeente Westerwolde werkt samen met de andere Groninger gemeenten aan beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze samenwerking gaat onder andere over tijdelijke opvang en begeleiding van inwoners die dakloos zijn of dreigen te worden. Het gaat vaak om inwoners met meerdere problemen tegelijk, zoals psychische problemen, verslaving of schulden. Het doel is om inwoners te helpen weer verder te kunnen met hun leven en toe te werken naar een stabiele woon- en leefsituatie. Er is opnieuw gekeken naar de kosten van de Maatschappelijke Opvang. Daaruit blijkt dat het bedrag dat de gemeente nu elk jaar betaalt niet voldoende is om de opvang in de toekomst te blijven organiseren. Dit heeft verschillende oorzaken:
 - Steeds meer inwoners hebben te maken met dakloosheid.
 - Er zijn extra kosten door het verhuizen en verduurzamen van opvanglocaties.
 - De prijzen voor zorg en diensten stijgen. Deze extra kosten worden doorgegeven aan zorgaanbieders, maar het Rijk vergoedt deze stijging niet.
 - Er is een gedragswetenschapper toegevoegd, omdat de problemen van inwoners in de opvang zwaarder en ingewikkelder zijn geworden.
 - Er is een reservering van 1 miljoen euro voor het project *Tijdelijk Onderdak*, bedoeld voor lokale initiatieven.

Om deze opvang ook in 2027 te kunnen blijven uitvoeren, is een extra gemeentelijke bijdrage nodig. Structureel is € 105.000 extra benodigd.

- Wij houden het netwerk van AED's en burgerhulpverleners op peil en verbeteren het waar nodig. Een AED is een apparaat dat bij een hartstilstand het hartritme meet en, als dat nodig is, automatisch een elektrische schok geeft om het hart weer te laten kloppen. Ons doel is dat inwoners bij een hartstilstand binnen 6 minuten hulp krijgen. Daarom zorgen we ervoor dat het netwerk van AED's en burgerhulpverleners in onze gemeente goed blijft werken. We besteden hiervoor geld aan het onderhoud en de controle van AED's. Ook betalen wij een bijdrage aan HartslagNu en Hartveilig Groningen. Via HartslagNu krijgen burgerhulpverleners een oproep bij een hartstilstand. We krijgen via dit systeem ook informatie over het gebruik van AED's, de inzet van burgerhulpverleners en over nieuwe ontwikkelkansen. Via Hartveilig Groningen kunnen inwoners een reanimatiecursus volgen. Zo kunnen zij burgerhulpverlener blijven. Vanaf 2027 hebben wij hiervoor elk jaar € 20.150 nodig.
- We versterken het lokale dementienetwerk in Westerwolde. We doen dit omdat het aantal inwoners met dementie toeneemt. Goede samenwerking is nodig om mensen met dementie en hun naasten op tijd te helpen en te ondersteunen. Welzijn Westerwolde en Meander organiseren samen dit netwerk. Zij doen dit met coördinatoren die het netwerk onderhouden, samenwerking bevorderen en activiteiten organiseren. We stellen uitvoeringsplannen op om

het netwerk verder te versterken. Hierbij gebruiken we de resultaten van de dementiescan die in 2025 is uitgevoerd, met steun van Alzheimer Nederland en het Netwerk Dementie Groningen. Voor deze aanpak is vanaf 2027 jaarlijks € 25.000 nodig.

- Wij verhogen de inwonersbijdrage aan de GGD. Gemeenten betalen samen voor de taken die de GGD uitvoert. Elke gemeente betaalt een bedrag op basis van het aantal inwoners. Dit heet een inwonersbijdrage. De kosten voor de taken van de GGD zijn gestegen. Vanaf 2027 is de verhoging van de inwonersbijdrage € 50.000 per jaar.
- In 2027 ondersteunen we de projecten Housing First en Tijdelijk Onderdak. Met deze aanpak willen we inwoners helpen die dakloos zijn of dreigen te worden. Bij Housing First krijgen mensen eerst een eigen woning. Van daaruit krijgen inwoners ondersteuning en begeleiding die past bij hun situatie. Deze aanpak helpt om dakloosheid blijvend te doorbreken. Daarnaast onderzoeken we hoe we binnen Westerwolde tijdelijke woonplekken kunnen organiseren via het project Tijdelijk Onderdak. De voortzetting van Housing First en de inzet op Tijdelijk Onderdak kost in 2027 eenmalig € 95.000. Deze kosten worden betaald uit de regionale begroting beschermd wonen en maatschappelijke opvang.
- Lokaal Actieplan Dak- en Thuisloosheid
De gemeente Westerwolde zet zich in voor het voorkomen van dakloosheid en het bieden van passende ondersteuning. We werken hieraan door middel van het Lokale Actieplan Dak- en Thuisloosheid. Een belangrijk onderdeel zijn de projecten Housing First, Tijdelijk Onderdak en deelname aan de Ethostelling; om inzicht te krijgen in de grootte van het probleem voor Westerwolde tellen we in 2026 het aantal dak- en thuislozen volgens de Europese ETHOS-methodiek. Het is nog onduidelijk of er structurele financiering komt en of het rijk extra middelen vrijmaakt.

Fysieke leefomgeving / milieu

De kwaliteit van het milieu in onze leefomgeving is van groot belang voor onze gezondheid. In onze Omgevingsvisie is onze ambitie voor de kwaliteit van het milieu in Westerwolde vastgelegd. Deze visie wordt op dit moment vertaald naar een concreet Omgevingsplan.

Noaberschap en gemeenschapsvoorzieningen

We blijven werken aan sterke dorpen en buurten waar inwoners elkaar helpen en ontmoeten. We zorgen ervoor dat buurthuizen en ontmoetingsplekken zo goed mogelijk blijven bestaan en gebruikt worden. In Westerwolde is noaberschap belangrijk. Noaberschap betekent dat inwoners naar elkaar omkijken en elkaar helpen. Dit zorgt voor fijne en leefbare dorpen. Noaberschap is niet vanzelfsprekend. Steeds meer mensen leven alleen en hebben minder contact met anderen. Ook worden de, nu al hoge, kosten voor buurthuizen en gebouwen steeds hoger. Daarom moeten we bewuste keuzes maken. Om bovenstaande te bereiken pakt het college de volgende inspanningen op:

- We werken aan de overdracht van de buurthuizen in Westerwolde Noord. Dit betekent dat dorpen het vastgoed van deze buurthuizen ook zelf gaan beheren. Dit doen wij volgens het Strategisch Vastgoedplan. We zijn met de besturen van de dorpshuizen in gesprek over deze overdracht. De gemeente voert hierover gesprekken met de besturen van de dorpshuizen.
- Via de Sociale Agenda van Nij Begun komt er geld beschikbaar voor ontmoetingsplekken. Dit geld kan worden gebruikt om ontmoetingsplekken nieuw op te zetten, te behouden of te verbeteren. We kijken hierbij naar wat inwoners en dorpen belangrijk vinden. De gemeente helpt bij het organiseren en begeleiden van dit proces. Het geld voor ontmoetingsplekken via Nij Begun is beschikbaar vanaf 2027. Voor deze activiteiten is nog geen bedrag vastgesteld. Het beschikbare budget via Nij Begun wordt namelijk later bekend.

Jeugd en jongvolwassenen

De jeugd en jongvolwassenen hebben de toekomst. Ook de toekomst van Westerwolde. Het college wil betrokkenheid van deze groep stimuleren.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college de volgende inspanningen op:

- Jeugdhulp (zorg in natura)

We zorgen ervoor dat jeugdhulp beschikbaar blijft voor kinderen en jongeren die hulp nodig hebben. Dit doen we samen met andere gemeenten in de provincie Groningen. Sommige kinderen en gezinnen hebben ondersteuning nodig bij het opgroeien. Door samen te werken met andere gemeenten kunnen we goede jeugdhulp blijven bieden en afspraken maken over kwaliteit en beschikbaarheid. We maken onderscheid tussen drie vormen van jeugdhulp:

- Basisjeugdhulp: De meest voorkomende hulp zoals begeleiding of ondersteuning thuis.
- Aanvullende hulp: De hulp voor kinderen/gezinnen die meer ondersteuning nodig hebben.
- Hoogspecialistische jeugdhulp: De intensieve en ingewikkelde zorg voor kinderen met zware problemen.

Vanaf 2027 wordt de hoogspecialistische jeugdhulp uitgevoerd door een vaste groep zorgaanbieders die samenwerken. De aanvullende hulp kopen we samen in met alle tien Groninger gemeenten. We verdelen dit over drie gebieden: Oost, Midden en Stad Groningen, en Noord. We zijn hierover nog in gesprek met zorgaanbieders, onder andere over de planning. De basisjeugdhulp kopen gemeenten zelf in. Wel spreken alle gemeenten samen minimale eisen af waaraan deze hulp moet voldoen. Westerwolde start met de nieuwe inkoop van basisjeugdhulp in 2027. De aanbesteding is naar verwachting klaar op 1 januari 2028. De kosten voor deze inkoop zijn onderdeel van het bestaande budget voor jeugdhulp.

- Inkoop ondersteuning jeugd

In 2027 huren we tijdelijk extra ondersteuning in voor de inkoop van jeugdhulp. (project 103). Deze persoon zorgt ervoor dat alle stappen op tijd worden uitgevoerd. De inkoop van jeugdhulp is namelijk een groot proces. We willen ervoor zorgen dat dit goed en op tijd gebeurt, zodat de hulp voor kinderen en jongeren door kan gaan. Zo kan de inkoop van de basisjeugdhulp op 1 januari 2028 afgerond zijn. De kosten zijn eenmalig en bedragen € 100.000,- in 2027.

- Mentale gezondheid jongeren

In het voorjaar van 2026 wordt de gemeenteraad bijgepraat door CMO Stamm over onderzoek naar de mentale gezondheid van jongeren en jongvolwassenen. De aanbevelingen uit dit onderzoek betekenen dat we eventueel anders moeten gaan werken. Het is niet bekend of en hoeveel geld dit gaat kosten.

Fysieke en sociale veiligheid

Veiligheid heeft fysieke en sociale aspecten. Westerwolde biedt in de basis een veilige woonomgeving en wil dat zo houden. Dat vraagt beheer en onderhoud en waar nodig investeringen en impulsen.

In de fysieke leefomgeving ligt een specifieke rol voor gemeente en Veiligheidsregio waar het gaat om de brandweezorg en brandpreventie. Het vrijwilligerscorps brandweer is daarin een zeer belangrijke schakel.

- Deelnemen aan trainingen zodat uitvoering gegeven kan worden aan de gemeentelijke taken ter voorbereiding op incidenten, rampen en crises.
- Voor het regionale Team Bevolkingszorg worden voldoende medewerkers geleverd;
- De brandweerposten beschikken over voldoende vrijwilligers. Daarnaast voldoet de brandweezorg aan de gestelde eisen.

Bij sociale veiligheid gaat het bijvoorbeeld om het veilig voelen op straat. Verder spelen spanningen achter de voordeur en mogelijk daaruit voortvloeiend huiselijk geweld een belangrijke rol. De stijgende prijzen en mogelijk daaruit voortvloeiende geldzorgen kunnen spanningen veroorzaken die leiden tot minder sociaal veilige omstandigheden in huiselijke kring.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Aanpak huiselijk geweld
In 2027 gaan we meer geld betalen aan Veilig Thuis. Er is extra geld nodig om het verbeterplan uit te voeren naast de kosten van de organisatie. Hoeveel geld dit precies is wordt in de loop van 2026 duidelijk en dit bedrag wordt meegenomen in de begroting 2027 en verder.
- Steunpunt Filomena
We hebben in de stad Groningen het steunpunt Filomena. Dit is een plek waar slachtoffers van huiselijk geweld hulp kunnen krijgen. Het gaat met name om intieme terreur, dwingende controle en stalking. Er komen meer mensen naar het steunpunt dan vooraf verwacht. Gemiddeld zijn er 42 bezoekers per maand. De meeste mensen melden zichzelf. Ongeveer 75% komen uit de stad en de overige bezoekers komen uit de andere Groninger gemeenten. De gemeente betaalt mee om deze hulp mogelijk te maken. De structurele bijdrage dat hiervoor wordt opgenomen is € 10.224 per jaar.
- Veiligheid op straat
We stemmen met de politie regelmatig af over trends en ontwikkelingen en waar nodig ondernemen we actie. Bij casuïstiek wordt er samengewerkt met het Sociaal Domein en het Zorg- en Veiligheidshuis Groningen.
- Nieuw BOA stelsel
We bereiden ons voor op een nieuw landelijk stelsel voor boa's. Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw BOA stelsel. Wat dit exact voor gemeenten gaat betekenen, is nog onduidelijk. Er wordt gesproken over meer of andere bevoegdheden voor handhavers. Dit betekent meer lokale verantwoording voor de veiligheid en handhaving en nieuwe eisen voor opleiding en samenwerking met de politie. In 2027 investeren we daarom in extra scholing voor de boa's. Ook kijken we naar een goede taakverdeling en passen we waar nodig het handhavingsbeleid aan. De invoering van het nieuwe BOA stelsel wordt verwacht in 2028.

Gebiedsgericht werken

Bij gezond en gelukkig leven spelen veel factoren die elkaar sterk beïnvloeden. De problematiek van individuen of in de huiselijke sfeer is vaak meervoudig en complex. Het kan invloed hebben op burens of meer. De aanpak hiervan vraagt samenwerking binnen de eigen organisatie en met partijen in de keten/ het netwerk, niet alleen in het sociale domein maar ook samen met het domein van ruimtelijk beheer.

- Toekomstscenario Jeugd- en Gezinsbescherming
We zijn in 2024 van start gegaan als proeftuin. De proeftuin richt zich op de verandering in de (jeugd)zorg om deze eenvoudiger en gezinsgerichter te organiseren. Voor 2027 is nog niet duidelijk hoeveel geld en vergoedingen er zijn zowel landelijk als regionaal. We willen werken aan de verbreding van de werkwijze naar de gebiedsteams. Hiervoor willen we minimaal 18 uur per week extra inzet van een gedragswetenschapper. Hiervoor is eerst een eenmalig bedrag opgenomen van € 110.000. Het college zal zich actief inzetten om de kosten vergoed te krijgen vanuit het landelijke en het regionale programma.
- Aanpak armoede en schulden
Binnen de aanpak armoede en schulden zetten we in 2027 extra in op drie onderdelen:
 - Uitbreiding gebruik minimaregelingen. We zetten in 2027 meer in op bekendheid van regelingen en het zoveel mogelijk wegnemen van belemmeringen om regelingen aan te vragen. We willen dat een hoger percentage mensen die recht hebben op regelingen er ook daadwerkelijk gebruik van maakt. Hiervoor komt geen directe ophoging van budgetten.
 - Preventie en deskundigheidsbevordering schulden. Binnen de huidige begroting is er nagenoeg alleen ruimte voor het uitvoeren van schuldhelpverlening. We willen meer inzetten op het voorkomen van schulden. Zo zien we dat bijvoorbeeld jongeren vaak

niet beseffen dat ze een schuld hebben als ze iets kopen op afbetaling. Daarnaast zijn professionals en vrijwilligers niet altijd goed in het signaleren van armoede en schulden en nog moeilijker, het goede gesprek hierover voeren. Daarom willen we ook meer inzetten op deskundigheidsbevordering. Op basis van een analyse van de meest risicovolle doelgroepen voor schulden, gaan we een actieplan maken waarop we via zowel preventie als deskundigheidsbevordering zoveel mogelijk schulden willen voorkomen. Dit vraagt om structurele ophoging van het budget met € 15.000 vanaf 2027 voor de uitvoerende organisatie, Stichting de GKB Assen.

- Subsidie Stichting de Kracht van Vriendelijkheid. Stichting de Kracht van Vriendelijkheid bereikt een steeds grotere doelgroep van mensen in armoede. Dit vraagt om een professionaliseringsslag in de organisatie. Omdat zij veel mensen weten te bereiken die (nog) niet altijd bekend zijn bij andere organisaties, komen we de stichting tegemoet door het verstrekken van een subsidie voor hun overheadkosten. Hiervoor wordt vanaf 2027 structureel een bedrag van € 6.200 gevraagd.
- We zetten het project Kansen voor Kinderen door. De gelden zijn in 2025 voor drie jaar beschikbaar gesteld vanuit NPG Toukomst, Regiodeal Oost-Groningen en budget vanuit de eigen begroting. In 2027 moet helder worden wat er structureel geborgd moet worden en of de financiering vanuit de Sociale agenda Nij Begun alle kosten dekt die nodig zijn om de gezinnen in langdurige armoede goed te kunnen ondersteunen vanaf 2028.
- Doorbraakbudget
In de gebiedsteams worden casussen integraal besproken met als doel dat inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen blijven functioneren, wat uiteindelijk ook kostenbesparend werkt. Dit vergt in een aantal gevallen een vaak hele praktische maatwerk oplossing volgens de doorbraakmethode. De kosten hiervoor bedragen vanaf 2027 structureel € 30.000.
- Tijdelijke inhuur tijdens piekdruk
In het Sociaal Domein worden hulpvragen van onze inwoners zo snel mogelijk behandeld en willen we wachtlijsten voorkomen. In sommige perioden kunnen de hulpvragen dusdanig oplopen dat de medewerkers de vragen niet meer binnen afzienbare tijd kunnen behandelen. Medewerkers gaan dan op hun tenen lopen met kans op uitval. In deze periode willen we de mogelijkheid benutten om tijdelijk extra mankracht in te zetten om uitval of wachtlijsten te voorkomen. De kosten hiervoor zullen vanaf 2027 t/m 2023 incidenteel € 108.000 bedragen.
- Doorontwikkeling kwaliteit gebiedsteams
De doorontwikkeling van de gebiedsteams zal de komende jaren zeker ook (financiële) aandacht vragen. Zeker gezien het feit dat daarbij ook het Toekomstscenario Jeugd-en Gezinsbescherming en de Participatiewet in Balans in de gebiedsteams uitgerold zal worden. Dit vergt van de medewerkers een andere manier van werken, extra scholing. Dit zal dus behoorlijk wat van de medewerkers in de gebiedsteams vragen, naast hun reguliere werkzaamheden. Een hele mooie ontwikkeling, interessant, maar ook intensief.

Verenigingsleven en sport

Het verenigingsleven en sport zijn sterke pijlers van de leefbaarheid in de kernen en dorpen. Sporten werkt preventief positief voor onze gezondheid en verenigingen zorgen voor samenhang in de gemeenschappen. We zien dat sommige verenigingen het moeilijk hebben. De kosten stijgen door de hoge energieprijzen en het is steeds moeilijker om actieve leden te vinden die de vereniging op alle niveaus draaiende houden. Om de positieve effecten van het verenigingsleven en de sport te behouden en versterken is een impuls nodig. Om bovenstaande te bereiken pakken college en organisatie allereerst het volgende op:

- We renoveren een aantal tennisbanen in Westerwolde: De tennisbanen in Ter Apel, Blijham en Sellingen zijn oud en versleten. De baan in Sellingen is zelfs afgekeurd. Om sport mogelijk te blijven maken en onze sportvoorzieningen te behouden, is renovatie

nodig. Voor deze werkzaamheden komt een apart voorstel naar de gemeenteraad. In eerdere jaren was er geen geld opgenomen voor deze renovaties. De kosten (kapitaallasten) starten vanaf 2028 met € 13.440 per jaar.

Kunst en cultuur

Kunst, cultuur, erfgoed en landschap geven kleur aan Westerwolde en dragen bij aan de verbondenheid tussen inwoners, de leefbaarheid in de dorpen en de aantrekkingskracht van onze gemeente. In het coalitieakkoord *Krachtig Westerwolde* is uitgesproken dat wij de cultuurbeleving in Westerwolde willen blijven stimuleren. Wij richten ons op het verder ontwikkelen, uitwerken en uitvoeren van (nieuw) beleid. Hiermee willen wij cultuur, erfgoed en landschap versterken en beter verbinden met maatschappelijke en economische ontwikkelingen in de gemeente. Daarnaast ligt de focus op het stimuleren en zichtbaar maken van het lokale culturele veld, het versterken van cultuureducatie en het investeren in het behoud en de professionalisering van ons culturele erfgoed.

We voeren de volgende acties uit de Cultuurnota uit, die op 17 december 2025 door de raad is aangenomen:

- Musea in Westerwolde ondersteunen bij professionaliseren
Wij willen de musea in Westerwolde ondersteunen bij het verder professionaliseren van hun organisatie en het aanpakken van financiële knelpunten. Dit doen wij op basis van een extern onderzoek dat in 2026 is uitgevoerd naar de organisatie en financiën van de musea. De uitkomsten van dit onderzoek geven inzicht in de knelpunten en laten zien welke kansen er zijn voor een toekomstbestendige ontwikkeling van zowel de drie kernmusea als de kleinere musea. In 2027 werken wij, op basis van deze inzichten, mogelijke vervolgstappen en keuzes verder uit.
- Ontwikkeling Erfgoed- en monumentenbeleid
In 2027 willen wij een erfgoednota vaststellen, zoals eerder is besloten in de cultuurnota van december 2025. In deze nota beschrijven wij hoe de gemeente omgaat met het erfgoed en de monumenten in Westerwolde. Het doel is om erfgoed goed te beschermen, waar mogelijk te gebruiken en zichtbaar en beleefbaar te maken voor inwoners en bezoekers. Voor het opstellen van de erfgoednota is een actuele inventarisatie nodig van het materiële en immateriële erfgoed. Ook maken wij duidelijke keuzes over de rol van erfgoed binnen ruimtelijke plannen en het omgevingsbeleid. Bij de uitwerking betrekken wij inwoners, erfgoedorganisaties en andere betrokken partijen. Daarnaast besteden wij aandacht aan communicatie en educatie. Zo zorgen wij ervoor dat het erfgoed van Westerwolde duurzaam behouden blijft en ook in de toekomst kan worden beleefd.
- Bescherming en herstel van het Westerwoldse cultuurlandschap
In 2027 bouwen wij verder aan de bescherming en het herstel van de oude Westerwoldse cultuurlandschappen, zoals het Natuur Netwerk Nederland in Westerwolde en het Grensland Vestingland. Deze landschappen zijn karakteristiek voor onze gemeente en dragen bij aan de identiteit van Westerwolde. Met deze inzet willen wij het landschap behouden, versterken en beter beleefbaar maken voor inwoners en bezoekers. Wij werken hierbij samen met natuur- en erfgoedpartners en sluiten aan bij bestaande programma's en gebiedsontwikkelingen. De inzet wordt uitgewerkt binnen de bestaande beleidskaders. Eventuele financiële gevolgen worden betrokken bij de verdere uitwerking en, waar nodig, aan de raad voorgelegd.
- Aandacht voor regionale cultuurhistorie en immaterieel erfgoed
Wij willen meer aandacht geven aan de regionale cultuurhistorie van Westerwolde, met een specifieke focus op het immateriële erfgoed. Het gaat daarbij om onderwerpen zoals de Groninger taal, volkskunst, folklore, verhalen en de gezamenlijke geschiedenis van onze regio. Deze vormen van erfgoed dragen bij aan de identiteit en het cultuurhistorisch besef van Westerwolde. Daarnaast verkennen wij de rol van Kamp de Beetse als regionaal herinneringscentrum verder. In 2027 onderzoeken wij wat nodig is om deze locatie inhoudelijk te versterken en welke mogelijkheden er zijn voor toekomstig gebruik en positionering.

De uitkomsten van deze verkenning geven richting aan eventuele vervolgstappen. Eventuele financiële gevolgen worden betrokken bij de verdere uitwerking en, waar nodig, afzonderlijk aan de raad voorgelegd.

Daarnaast gebeurt op het gebied van kunst en cultuur het volgende:

- Partnerschappen en internationalisering
Westerwolde is een grensgemeente en werkt samen met partnergemeenten en Duitse buurgemeenten. Deze samenwerking biedt kansen voor culturele uitwisseling en ontmoeting. In 2027 willen wij deze banden verder versterken. Daarmee stimuleren wij gezamenlijke culturele projecten en ontmoetingen en maken wij de cultuur van Westerwolde beter zichtbaar. Ook nemen wij deel aan bestaande overlegstructuren in de grensregio, waaronder het overleg van burgemeesters in de grensregio's, in samenwerking met de EDR. Via dit overleg verkennen wij op een aantal aandachtsgebieden kansen voor grensoverschrijdende culturele samenwerking en brengen wij knelpunten in beeld. Zo versterken wij de culturele positie en identiteit van Westerwolde als grensgemeente.
- Visie Vesting Bourtange en uitvoering daarvan
Wij gaan actief bijdragen aan de visie van het vestingdorp Bourtange en de uitvoering ervan. Hiermee willen wij bijdragen aan de bescherming en ontwikkeling van de vesting met het omringende gebied om de cultuur-toeristische belevingswaarde te versterken. (Zie ook programma 2, vrijetijdseconomie).

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- We brengen in kaart op welke wijze het immateriële erfgoed van Westerwolde kan bijdragen aan de uitwerking en realisatie van het Cittaslow speerpuntenbeleid, zoals opgenomen in programma 2.

Nij Begun

De opgave van Nij Begun is om binnen één generatie (gesteld op 30 jaar) tenminste op het nationaal gemiddelde te komen op de belangrijkste indicatoren van brede welvaart. Gezien de grote (intergenerationele) problemen wordt er binnen Nij Begun bijzondere aandacht besteed aan jongeren.

Sociale Agenda

De Sociale Agenda Nij Begun kent 16 maatregelen, verdeeld over vier thema's:

- Vergroten Leefbaarheid
- Kansen voor kinderen, jongeren, volgende generatie
- Deelnemen aan werk en verminderen armoede
- Verbeteren mentale gezondheid

Vaak loopt de financiering via de gemeente, maar dat geldt niet voor alle maatregelen. Veel Nij Begun maatregelen raken aan onze programma's en acties. Bijvoorbeeld aan Gezond en Gelukkig.

Onderstaand maken we een koppeling tussen de doelen van Gezond en Gelukkig en die van de Sociale Agenda Nij Begun.

Doel: Meer gezonde levensjaren

Nij Begun maatregel:

- *Kansrijke start: ondersteuning rondom zwangerschap*
Meer aandacht voor zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders. Door passende voorlichting en educatie, het breder maken van de kring om hen heen (peer support) krijgt deze doelgroep meer vertrouwen en meer steun. Dit zorgt dat gelijke kansen voor kinderen worden vergroot.

Doel: Verbeteren van mentale gezondheid

Nij Begun maatregelen:

- *Welzijn op recept*
Bij Welzijn op Recept verwijzen huisartsen waar dat nodig is mensen naar een welzijnscoach. Dit zorgt voor meer welbevinden, zelfredzaamheid en zelfvertrouwen en vergroot de mentale gezondheid. Het college heeft deze maatregel al eerder ingezet, vanaf 2027 komt geld beschikbaar via de Sociale Agenda.
- *Vergroten mentale weerbaarheid jongeren*
We ondersteunen jongeren om mentaal sterker te worden en problemen vroeg te signaleren. Jongeren kunnen te maken krijgen met stress, druk of problemen in hun omgeving. Door hier vroeg aandacht voor te hebben, kunnen problemen worden voorkomen en krijgen jongeren betere kansen. We werken samen met scholen, gezinnen en andere organisaties rondom jongeren. We letten op signalen die kunnen wijzen op problemen en zorgen dat jongeren, als dat nodig is, makkelijker toegang krijgen tot passende hulp. Deze maatregel loopt mee binnen de Sociale Agenda van Nij Begun. De financiering van deze maatregel loopt via het UMCG.

Doel: Versterken van de sociale leefbaarheid

Nij Begun maatregelen:

- *Inwoners aan zet met eigen budget*
Deze maatregel geeft inwoners gelegenheid budget aan te vragen voor concrete ideeën die de leefbaarheid en sociale cohesie te verbeteren. Toekenning van middelen loopt via de Vereniging Groninger Dorpen. Deze maatregel sluit aan bij bestaande ondersteuning vanuit leefbaarheidsfondsen.
- *Ontmoetingsplekken*
Het is belangrijk dat er in dorpen en wijken voldoende mogelijkheid is om elkaar te ontmoeten en activiteiten te organiseren. Deze maatregel ondersteunt inwoners bij het gezamenlijk ontwikkelen of in stand houden van een fysieke ontmoetingsplek. Dit versterkt leefbaarheid en sociale cohesie.
- *Wijk- en dorpsondersteuning*
Een wijk- of dorpsondersteuner kan de sociale cohesie versterken door het verenigingsleven en de organisatie van sociale activiteiten te ondersteunen en goede contacten te onderhouden. De behoeften van inwoners staan hierbij centraal en initiatieven komen van onderop.
- *Opbouwwerk/jongerenwerk/buurtsport-/cultuurcoaches*
Ook de inzet van opbouwwerk, jongerenwerk, buurtsport- en cultuurcoaches versterkt de leefbaarheid en veerkracht in wijken en dorpen. Door de inzet van deze professionals ontstaan aan sterkere gemeenschappen en wordt eigen regie van inwoners vergroot. Hierbij wordt intensief samengewerkt met inwoners, jongeren en maatschappelijke partners zoals Welzijn Westerwolde en Huis van de Sport. De ondersteuning moet aansluiten bij lokale behoeften.

Met uitzondering van de eerste maatregel, loopt de financiering via de gemeente. Besluiten over de inzet van deze middelen worden belegd bij zogenoemde 'leefbaarheidstafels'. Over de organisatie daarvan zijn we in Westerwolde in gesprek.

Doel: Vergroten van zelfbewustzijn, trots en regionale identiteit

Nij Begun maatregel:

- *Van Drenthe tot aan 't Wad: cultuur en erfgoed*
Veel inwoners van Groningen doen niet of nauwelijks mee aan culturele activiteiten. Deze maatregel beoogt meer laagdrempelige culturele initiatieven, zodat meer en nieuw publiek kan genieten of meedoen. De maatregel sluit aan bij onze doelen: alle kinderen in Westerwolde laten kennismaken met cultuur, erfgoed en landschap verder verbinden en versterken.

Financiële consequenties op programmaniveau

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Exploitatie

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 1 Gezond en gelukkig in Westerwolde								
101 Gezondheid en milieu								
Lokaal netwerk Dementie	25.000		25.000		25.000		25.000	
Lokale investeringen		95.000						
Lokale Investerings (Dekking/inkomst)		-95.000						
Ontwikkeling AED netwerk	20.150		20.150		20.150		20.150	
Steunpunt Filomena	10.225		10.225		10.225		10.225	
Toekomstbestendig organiseren WMO		50.000						
Uitbreiding formatie: Beleidsadviseur gezondheid & zorg	111.000		111.000		111.000		111.000	
Uitbreiding formatie: Beleidsondersteuner	74.000		74.000		74.000		74.000	
Uitbreiding formatie: Kwartiermaker leefbaarheidstafels Nij Begun	118.000		118.000					
Uitbreiding formatie: Strategisch adviseur sociaal domein	118.000		118.000		118.000		118.000	
Uitbreiding formatie: Toezicht/Handhaving kinderopvang	43.000		43.000		43.000		43.000	
Verhoging bijdrage Huiselijk geweld	-		-		-		-	
Verhoging bijdrage Maatschappelijke Opvang	105.000		105.000		105.000		105.000	
Verhoging Inwonersbijdrage GGD	50.000		50.000		50.000		50.000	
103 Jeugd en jongvolwassenen								
Ondersteuning inkoop jeugd		100.000						
105 Gebiedsgericht werken en gebiedgerichte aanpak								
Doorbraakbudget	30.000		30.000		30.000		30.000	
Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming		110.000						
106 Verenigingsleven en sport								
Kapitaalslasten tennisbanen Sellinger, Ter Apel en Blijham			13.440		13.440		13.440	
Totaal Programma 1	704.375	260.000	717.815		599.815		599.815	

Investerings

-

2.2 Programma Kansen om te groeien

Westerwolde verdient een sterke economie. Het MKB en de retail zijn zeer divers en sterk en vragen om uitbreiding. Het draagt in belangrijke mate de economie van Westerwolde. De grotere ondernemingen op Bedrijvenpark Zuid-Groningen zijn toonaangevend in de voedsel-, zetmeel- en eiwitindustrie. Dit cluster krijgt steeds meer naam als eiwitcluster, of Protein Valley. Er is veel belangstelling van soortgelijke of verwante bedrijven om zich hierbij aansluitend te vestigen. Al dit soort innovatieve (kleine) ondernemingen vormen samen met goed (basis)onderwijs de basis voor de toekomstige bedrijvigheid in de gemeente.

Ambitie:

Westerwolde wil een aantrekkelijke gemeente zijn voor zowel de ondernemers als voor de werkenden die de ondernemingen draaiende houden.

Het college werkt aan het realiseren van deze ambitie aan de hand van de volgende thema's en aandachtsvelden:

- MKB, industrie en retail;
- Vrijtijdseconomie / recreatie en toerisme;
- Re-integratie & Participatie

MKB, industrie en retail

Voor het MKB en de industrie pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- De afgelopen jaren is de vraag naar bedrijfsruimte in de gemeente toegenomen, terwijl het aanbod beperkt is. Dit remt bedrijven in hun ontwikkelingen of is aanleiding om te kijken naar ruimte elders. We ontwikkelen daarom een bedrijventerrein van ongeveer 8,5 hectare netto aan de Nulweg in Ter Apel voor ons lokaal MKB. Daarvoor doorlopen we in 2026 de omgevingsplanprocedure, waarvoor de Toekomstvisie lokale bedrijventerreinen Westerwolde 2026-2040 als cijfermatige onderbouwing dient. De ontwikkeling van dit bedrijventerrein is in grote mate afhankelijk van de MIRT-verkenning Nedersaksenlijn. Uitgaande van de fasering van deze MIRT-verkenning kan de gemeente in 2028 bedrijfsgrond uitgeven. Ook is het mogelijk om overige bedrijventerreinen in Westerwolde kleinschalig uit te breiden.
- De gemeente heeft in Sellingen aan de Oude Kampenweg een hectare bedrijfsgrond in eigendom dat we in 2026/2027 bouwrijp maken en uitgeven. Op dit bedrijventerrein is een kleinschalige vorm van woon-werken toegestaan.
- We zetten de gefaseerde vernieuwing van het centrum van Ter Apel de komende jaren voort op basis van het centrumplan. Tegelijk borgen we de ingezette ontwikkeling naar meer samenwerking en een sterkere organisatie in het centrum. Daarom stellen wij voor om vanaf 2027 een centrummanager aan te stellen voor gemiddeld één dag per week. Deze functie bouwt voort op het werk van de kwartiermaker en zorgt voor de uitvoering van het Centrum Actieplan Ter Apel. De centrummanager versterkt de samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren, Mercurius en de gemeente. Daarnaast zorgt deze voor afstemming, coördineert activiteiten en draagt bij aan een levendig en aantrekkelijk centrum. Met deze inzet zorgen we dat de gemeentelijke investeringen in het centrum daadwerkelijk tot resultaat leiden. De kosten bedragen hiervoor vanaf 2027 structureel € 45.000 per jaar en worden gedekt uit het centrumplan Ter Apel.

Vrijtijdseconomie

De vrijetijdseconomie is belangrijk voor de leefbaarheid en de lokale economie van Westerwolde. Retail, horeca en andere bedrijfsactiviteiten hebben baat bij een sterke recreatieve sector. Wandelaars en fietsers weten Westerwolde meer dan ooit te vinden als recreatieve bestemming. Het beekdallandschap is een zeer geliefde trekker bij toeristen die op zoek zijn naar rust, ruimte, natuur en avontuur. Om dat vast te houden en uit te bouwen, moeten we ruimte bieden aan nieuwe recreatieconcepten die passen bij het karakter van Westerwolde. Tegelijkertijd moeten we de komende jaren investeren in het huidige aanbod aan netwerken en voorzieningen en inzetten op sterke gebiedspromotie. Hiermee geven wij ook een bestemming aan de inkomsten van de toeristenbelasting en investeren wij deze weer in de vrijetijdseconomie. Voor de vrijetijdseconomie pakt het college de volgende inspanningen op:

- Wij dragen bij aan het Veldstation in Bourtange vanaf 2027 met een subsidie. In 2026/2027 wordt het Veldstation in Bourtange (voormalige Sikkepit) gerealiseerd door het Groninger Landschap. Het Veldstation bestaat uit een natuureducatief centrum, insectentuin en beleefpad. Het Veldstation biedt een unieke combinatie van natuur, cultuur en educatie en sluit aan bij de Visie Vrijtijdseconomie en de Visie Vesting Bourtange. Wij verstrekken vanaf 2027 jaarlijks een subsidie van €14.000.
- Wij voeren de Visie vesting Bourtange uit. In 2025 is de Visie vesting Bourtange vastgesteld. In de komende tien jaar realiseren wij een balans tussen wonen, werken en recreëren realiseren met behoud en versterking van het cultureel erfgoed, een heldere organisatie en samenwerking met duidelijke rollen voor gemeente, Stichting Vesting Bourtange en de gemeenschap. De kosten voor 2027 worden in de begroting meegenomen. De meerjarenbegroting volgt vanaf 2028.
- Wij vernieuwen het fietsknooppuntennetwerk. Het huidige fietsknooppuntennetwerk is verouderd. Daarom gaan alle Groninger gemeenten samen met de Provincie Groningen en Routebureau Groningen vanaf 2027 het netwerk vernieuwen en uitbreiden. De kosten worden verdeeld op basis van het aandeel in het netwerk. In Westerwolde gaat het om 230 km netwerk (10,6%). Hiervoor is in 2027 eenmalig €30.000 opgenomen.

Re-integratie & participatie

De arbeidsmarkt is krap. We hebben iedereen nodig die mee kan doen. We werken volgens de uitgangspunten: *iedereen doet mee* en *zo snel mogelijk* (de 1-2-3 methode). De voorkeur hierbij is betaald werk, soms lukt dit nog niet. Sommige inwoners hebben meer en langer ondersteuning nodig om mee te kunnen doen. We krijgen vanuit onder andere de Participatiewet in Balans, nieuwe verplichtingen in de begeleiding van inwoners. Om deze begeleiding goed te kunnen uitvoeren gaan we dienstverlening ontwikkelen binnen het ontwikkelcentrum in Ter Apel. Ook zullen we onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor uitbreiding van deze dienstverlening naar de gebieden Noord en Midden.

Hiervoor pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We bouwen in 2027 verder aan dienstverlening voor kwetsbare doelgroepen en de nieuwe verplichten. De exacte kaders worden momenteel onderzocht en in 2027 zal dit verder vorm krijgen.
- We willen de samenwerking verbeteren om meer kansen te bieden op werk of meedoen. Hierin speelt de nieuwe wet van school naar duurzaam werk een belangrijke rol en dit willen we koppelen aan de dienstverlening van het ontwikkelcentrum.
- Samen met andere gemeenten in de arbeidsmarktregio starten we met Nij Begun-banen. Deze banen bouwen voort op de overbrugbanen die nu al in onze regio bestaan. Dit zijn (tijdelijke-) banen bij sociaal ontwikkelbedrijven of maatschappelijke organisaties, speciaal voor mensen die moeilijk aan werk komen.

- In 2026/2027 zetten we in op planvorming om de infrastructuur van sociale ontwikkelbedrijven te versterken. Samenwerking tussen deze bedrijven zien wij als belangrijk speerpunt om een breed aanbod aan werk en voorzieningen voor inwoners te behouden. We zijn hiervoor mede afhankelijk van regionale afstemmingen en zullen hierop actief invloed uitoefenen. Het Rijk stelt vanaf 2025 extra middelen beschikbaar voor deze ontwikkeling.
- De BUIG lasten nemen toe door een toename van loonkostensubsidie. Tevens zien we dat de lasten voor de verstrekking van de uitkering toenemen. Dit is opgenomen in de begroting 2026 en verder. Het rijk heeft de BUIG uitkering hierop aangepast. De beschikking wijst uit dat de BUIG uitkering met € 1.100.000 is toegenomen.
- Stelpost sociale werkvoorziening
De gemeente Westerwolde werkt op het gebied van sociale werkvoorziening primair samen met Afeer en Wedeka. Afeer en Wedeka dienen jaarlijks als gemeenschappelijke regeling hun begroting in. De gemeentelijke bijdrage nemen wij op in onze programmabegroting. De afgelopen jaren is gebleken dat begrotingen van Afeer en Wedeka afwijken en bij de jaarverantwoording hoge positieve resultaten laten zien. Op basis van deze resultaten nemen wij een stelpost op van € 500.000 structureel, zodat wij het positieve resultaat bij onze jaarverantwoording kunnen verlagen.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- We werken intensiever samen met andere Oost-Groninger gemeenten om werk, leren en ondersteuning beter op elkaar af te stemmen.
- We breiden het ontwikkelcentrum verder uit tot dé plek voor werk, participatie en scholing.

Inburgering

De gemeente heeft de regierol in de uitvoering van de Wet inburgering en zet in op duurzame integratie van nieuwkomers. Het doel is dat de inburgeraar zo snel mogelijk de Nederlandse taal leert en gaat participeren in de samenleving, waar mogelijk naar betaald werk. Als gemeente kiezen we voor een brede aanpak waarin taal, participatie en zelfredzaamheid vanaf de start zoveel mogelijk worden gecombineerd. We bieden aan de inburgeraar een passende leerroute en begeleiding die aansluit bij de mogelijkheden van de inburgeraar. Hierbij sluiten we aan op de producten die vallen onder re-integratie en participatie.

De komende periode ligt de focus op:

- Het versterken van de koppeling tussen leerroute en werk of maatschappelijke participatie, zodat taalontwikkeling vanaf de start wordt verbonden aan activiteiten in de praktijk en bijdraagt aan duurzame integratie, met waar mogelijk uitstroom naar betaald werk.

Sociale Agenda Nij Begun

In de Sociale Agenda van Nij Begun zijn doelen en maatregelen opgenomen verwerkt die raken aan het programma Kansen om te groeien. Onderstaand benoemen we deze doelen en maatregelen en geven aan waar wij verbanden zien met de gemeentelijke programma's en acties.

Doel: Verlaging van intergenerationele armoede

Nij Begun maatregel:

- *Doorbreken van generatiearmoede met buddy's en doorbraakaanpak*
Vanuit Toukomst van het Nationaal Programma Groningen is regionaal de aanpak Kansen voor Kinderen opgezet. In Westerwolde zijn we in 2025 actief gestart met het project. De financiering vanuit de Sociale Agenda borgt deze aanpak voor de komende 30 jaar. Dit geeft de ruimte om met elkaar te leren van vastgelopen casuïstiek en deze kennis mee te nemen in het nieuw te vormen beleid op bestaanszekerheid.

Doel: Minder problematische schulden

Nij Begun maatregel:

- *Versterken financiële weerbaarheid*

We financieren SWW voor de uitvoering van het voorportaal schulden en de GKB voor de aanpak van schulden. We kijken eerst naar de uitvoering van een pilot binnen deze maatregel om te leren van wat werkt en wat niet werkt. Op basis daarvan kijken we SWW en de GKB hoe deze nieuwe methodiek een plek kan krijgen binnen de huidige structuur. Daarbij zoeken we verbinding met andere projecten, zoals Kansen voor Kinderen. We vinden het belangrijk dat de projecten elkaar versterken en niet op zichzelf staan.

Doel: Vergroten van (arbeids-)participatie van jongeren en inwoners die langdurig langs de kant staan

Nij Begun maatregel:

- *Nij Begunbanen*

Nij Begunbanen zijn een vervolg op de huidige overbrugbanen. Deze maatregel wil inwoners die langdurig aan de kant staan ondersteunen. In samenwerking met o.a. woningcorporaties, welzijnsorganisaties en sociaal ontwikkelbedrijven bieden we deze groep een opstap richting werk. Tijdens het traject worden belemmeringen weggenomen en werknemersvaardigheden ontwikkeld. Dit kan leiden tot een tijdelijke baan met uitzicht op duurzaam werk, bijvoorbeeld via een impactondernemer of in maatschappelijk waardevol werk. Zo vergroten we de arbeidsparticipatie, verminderen we armoede en schulden, en versterken we de mentale gezondheid van onze inwoners.

Bovenstaande inspanningen hebben de volgende gevolgen voor de saldokosten ten opzichte van de bestaande begroting.

Exploitatie

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 2 Kansen om te groeien in Westerwolde								
201 Industrie en MKB								
Uitbreiding formatie projectleiding 2	166.000		166.000		166.000		166.000	
Uitbreiding formatie: Inhuur centrummanager	45.000		45.000		45.000		45.000	
Uitbreiding formatie: Regisseur gebiedsontwikkeling	111.000		111.000		111.000		111.000	
202 Vrijtijdseconomie								
Bijdrage aan Veldstation Bourtange	14.000		14.000		14.000		14.000	
Tijdelijk extra inhuur Cittaslow		32.000						
Vernieuwen fietsknooppuntennetwerk		30.000						
205 Werk en inkomen								
BUIG	-1.100.000		-1.100.000		-1.100.000		-1.100.000	
Preventie en deskundigheidsbevordering schulden	15.000		15.000		15.000		15.000	
Stelpost Sociale werkvoorziening	-500.000		-500.000		-500.000		-500.000	
Subsidie St. Kracht van Vriendelijkheid	6.100		6.100		6.100		6.100	
Totaal Programma 2	-1.242.900	62.000	-1.242.900		-1.242.900		-1.242.900	

Investerings

-

2.3 Programma Mooi Wonen

Westerwolde is een prachtige gemeente om in te wonen. Dat merken we onder andere aan de bovengemiddelde instroom van ouderen die hier graag willen wonen. De Nationale Woon- en Bouwagenda (NWBA) geeft de gemeenten in de nabije toekomst een nadrukkelijk rol in het huisvesten van doelgroepen. Tegenover die beide instromen zien we het aandeel 30-plussers kleiner worden. Voor jongeren en jongvolwassenen is het moeilijk om een woning in hun eigen dorp te krijgen. Daarnaast is het voor ouderen die kleiner willen wonen in de eigen kern lastig om een geschikte plek te vinden.

Op dit moment zijn er onvoldoende woningen. Door het tekort is de druk op de woningmarkt groot. Dit wordt als gevolg van de boven geschetste ontwikkelingen nog groter waardoor de prijzen stijgen, vaak boven het budget van de Westerwolder. De markt is krap en met name de kwaliteit voldoet in veel gevallen niet aan de eisen die bijvoorbeeld energetisch en bouwkundig aan woningen worden gesteld. Deze woningen zijn grotendeels in particuliere handen. Een groot deel van deze mensen heeft niet het geld om deze woningen te verduurzamen.

Ambitie:

Westerwolde wil een aantrekkelijke toekomstbestendige woon-en werkomgeving zijn voor mensen van binnen en buiten Westerwolde en voorzien in meer woningen met nieuwbouw/herstructurering en de daaraan gekoppelde doorstroming.

Het college werkt aan het realiseren van deze ambitie aan de hand van de volgende thema's en aandachtsvelden:

- Wonen;
- Ruimtelijke ontwikkeling en grondzaken;
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Wonen

Om bovenstaande te bereiken pakt het college voor wonen de volgende inspanningen op:

- We nemen in 2026 een besluit over het vaststellen van een subsidieregeling voor betaalbare woningbouw. Doel van de regeling is het sneller toevoegen van meer betaalbare woningen. Dat kan gaan om nieuwbouw, transformatie of het verbeteren van de bestaande woningvoorraad. We gebruiken hiervoor middelen vanuit de *Tijdelijke regeling Realisatiestimulans* (Rijksoverheid) en middelen vanuit de subsidieregeling *Herstructurering wonen provincie Groningen 2026-2027*. De uitvoering van de subsidieregeling in 2027 vraagt om capaciteitsinzet.
- In 2027 treedt naar verwachting de *Wet aanpak leegstand* in werking. Deze wet geeft gemeenten extra instrumenten om langdurige leegstand van woningen tegen te gaan, waaronder de mogelijkheid om een leegstandsheffing in te voeren. In 2027 onderzoeken we of het invoeren van dergelijke maatregelen doelmatig en proportioneel is.
- In 2027 zetten we opnieuw een wooncoach in. Het doel is dat ouderen en inwoners met een zorg- of ondersteuningsbehoefte, door woningaanpassing langer thuis kunnen wonen – op een veilige en comfortabele manier. We doen dit i.c.m. met een campagne ter vergroting van bewustwording en activering. Voor de uitvoeringskosten nemen we incidenteel voor 2027 € 50.000 op.
- 2027 Is het tweede uitvoeringsjaar van de WoonZorgvisie; het uitvoeringsprogramma daarvan wordt medio 2026 vastgesteld. Waar mogelijk zoeken we nadrukkelijk aansluiting bij de maatregelen van de Sociale Agenda Nij Begun.

- Huisvestingsverordening met urgentieregeling
Ook in 2027 sturen we op een eerlijke verdeling van onze schaarse sociale huurvoorraad. Dit doen we door het inzetten van de instrumenten huisvestingsverordening met urgentieregeling. Het gaat om woningtoewijzing aan mensen met een lager inkomen, aandachtsgroepen en urgenten. De verordening en regeling worden medio 2027 ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Voor de ontwikkel- en uitvoeringskosten is bij de decembercirculaire een bedrag door het Rijk beschikbaar gesteld.
- Volkshuisvestingsprogramma (VHP)
In 2027 leveren we het volkshuisvestingsprogramma op (hierna: VHP). In het VHP concretiseert gemeente de actuele woonvisie, die daarmee komt te vervallen. Met het VHP stuurt de gemeente op hoeveel, waar en voor wie er gebouwd wordt – in een evenwichtige verdeling tussen de andere gemeenten in onze woningbouwregio. Vaststellen van het VHP wordt een bevoegdheid van het college. Vooralsnog verwachten wij dat er geen ontwikkelkosten hoeven te worden opgenomen.
- Inkomsten omgevingsvergunningen
In de begroting 2026 hebben wij voor 2027 een bedrag van € 750.000 aan opbrengsten omgevingsvergunningen opgenomen. Voor de jaren 2028 t/m 2030 een bedrag van € 600.000. De afgelopen vijf jaar waren deze opbrengsten aanzienlijk hoger. Voor de jaren 2028 t/m 2030 kunnen de opbrengsten gelijk getrokken worden met het jaar 2027. Dit betekent een extra begrote opbrengst van € 150.000.

Ruimtelijke Ontwikkeling / Grondzaken

Om in onze leefomgeving de goede dingen te kunnen regelen, te ontwikkelen en mogelijk te maken zet het college in op het volgende.

- In 2027 werken we door aan het omgevingsplan voor de overige kernen en vervolgens het buitengebied. Wij blijven werken aan het aan het opstellen van het omgevingsplan voor de gehele gemeente Westerwolde. Het nieuwe omgevingsplan vervangt uiteindelijk alle huidige bestemmingsplannen. Het omzetten van regels (uit de huidige bestemmingsplannen) naar het omgevingsplan moet eind 2031 klaar zijn.
- We blijven, waar passend en mogelijk, gronden in eigendom van de gemeente geschikt maken voor woningbouw. Deze gronden geven we vervolgens uit.
- We gaan door in 2027 met het actieve grondbeleid wat we hebben ingezet in 2025. We kopen gronden om woningbouw te kunnen ontwikkelen. Ook kopen we strategische gronden voor toekomstige woningbouw en als compensatiegronden. Dit vraagt aanzienlijke investeringen in de komende jaren. De gronden die worden verworven om woningbouw te kunnen realiseren, worden gefinancierd vanuit de op te stellen grondexploitatie. De overige gronden worden gefinancierd uit de grondreserve of hiervoor wordt apart krediet aangevraagd.
- In 2027 leveren we een gebiedsvisie voor Vlagtwedde op inclusief stedenbouwkundige onderbouwing en we leveren een gebiedsvisie voor Blijham op. Hiermee ontstaat een toekomstbeeld zodat de gemeente samen met belanghebbenden strategisch kan sturen op ruimtelijke ontwikkelingen. Hierna starten we met het opstellen van een gebiedsvisie voor Bellingwolde, vermoedelijk in de loop van 2027. Voor de gebiedsvisie Bellingwolde nemen we eenmalig € 40.000 op. Deze kosten worden betaald uit de B.R. beheer openbare ruimte.
- In 2026 leveren we de gebiedsvisie voor Ter Apel op, als onderdeel van het Masterplan Regiocentra Groningen. In deze visie stellen we een koers op voor ruimtelijke thema's zoals bereikbaarheid, wonen, bedrijvigheid, winkelcentrum, groenverbindingen en maatschappelijke voorzieningen. Daarna concretiseren we de gebiedsvisie voor Ter Apel naar een programmering en uitgewerkte meerjarenkostenraming. Met de gebiedsvisie stellen we onszelf in staat om externe (vaak grootschalige) subsidies aan te wenden voor de uitvoeringsfase.

- Verkenning gebiedsontwikkeling NSL

De komst van de Nedersaksenlijn is geen doel op zich, het is een middel om de brede welvaart in Ter Apel/Westerwolde en omgeving een impuls te geven. Het spoor en een station zijn een samenhangend geheel met de omgeving. Prorail verkent de mogelijkheden voor het spoor met bijbehorende stations en gemeenten verkennen samen met de provincies de mogelijkheden voor de daaraan gekoppelde gebiedsontwikkeling. Die gebiedsontwikkeling doet zich niet alleen voor in Ter Apel maar langs de hele Nedersaksenlijn van Groningen tot Almelo. De gebiedsontwikkeling van de regio verbonden aan de Nedersaksenlijn wordt gecoördineerd en geregisseerd vanuit een programmadirectie. De kosten van deze Verkenning Gebiedsontwikkeling Nedersaksenlijn (VGO NSL) zijn ingeschat op € 5 miljoen. De gemeenten dragen daarin gezamenlijk € 1,25 miljoen bij. Dit betekent voor Westerwolde een bijdrage van grofweg € 96.000. De verkenning loopt tot eind 2028/begin 2029. Tot die tijd worden kosten gemaakt voor planvorming, planeconomie, opstellen omgevingsvisie/gebiedsvisie conform de Omgevingswet inclusief eventueel het doorlopen van een plan-MER-procedure etc. Een groot deel van deze kosten (ruwe schatting € 430.000) kan worden opgenomen in op te zetten GREX Gebiedsontwikkeling Nedersaksenlijn. Daarmee worden deze kosten ooit verdisconteerd in de verkoop van gronden aan projectontwikkelaars etc. Naast de kosten die in de GREX komen zijn er diverse kosten samenhangend met het project die niet aan de GREX mogen worden toegerekend. Uitgaande van het nu beschikbare budget en het huidige inzicht worden aanvullende benodigde middelen ingeschat op twee keer € 20.000 voor respectievelijk 2027 en 2028.

- Centrumplan Ter Apel

We zijn gestart met de herinrichting van het centrum. Dit is nodig omdat het huidige centrum aan vernieuwing toe is. Hiermee wordt het centrum weer een aantrekkelijk gebied om te verblijven en te ondernemen, dit draagt bij aan de leefbaarheid. De uitvoering vindt gefaseerd plaats. De investeringen aan de Hoofdstraat, het Molenplein en de Kruier behoren bij de eerste fase. In 2027 starten de werkzaamheden aan de Hoofdstraat, waarvoor een investeringskrediet van € 1.500.000 benodigd is. Vanuit de Regio Deal Regiocentra wordt 50% gedekt. Vanaf 2028 volgt de herinrichting van De Kruier en het Molenplein, waarvoor een investeringskrediet van € 2.000.000 benodigd is. Dit wordt 50/50 gedekt voor vanuit de reserve Toekomst (voorheen Masterplan) Ter Apel en de Economische Agenda. Ook wordt fase 2 nader uitgewerkt, hieronder vallen naast het Marktplaats en het park, óók de herontwikkeling van de Lidl locatie en de herinrichting van de Nederveen Cappelstraat. Voor het park is een raming van € 2.700.000 opgesteld, wat naar verwachting 50% gefinancierd wordt vanuit de Economische Agenda. Het overige deel moeten we naar verwachting uit eigen middelen dekken. Voor het project klooster-centrum verbinding werken we momenteel het ontwerp uit, waarna in 2027 de realisatie plaats vindt. Per deelproject gaan we voor een investeringskrediet naar de raad.

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

We zetten in op de volgende inspanningen:

- We gaan ecologisch onderzoek doen naar beschermde diersoorten om deze te kunnen beschermen. Hiermee wordt voorkomen dat een woningeigenaar bij woningbouw, renovatie en isolatie zelf een ecologisch onderzoek moet doen. De gemeente stelt een soortenmanagementplan (SMP) op. Dit is een strategisch, gemeentebreed plan dat beschermde diersoorten (zoals vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen) in de gebouwde omgeving beschermd en tegelijkertijd duurzame woningbouw, renovatie en isolatie versnelt. Het vervangt individuele, tijdsintensieve ontheffingsaanvragen per project door een collectieve gebiedsvergunning. Het brengt in kaart welke beschermde diersoorten waar voorkomen. Op basis hiervan worden maatregelen genomen, zoals het plaatsen van nestkasten en inbouwen van verblijfplaatsen. Hiervoor is jaarlijks ecologisch onderzoek nodig. Er wordt voor één jaar een medewerker ingezet ad € 103.000 voor het uitvoeren en opstellen van beleid en er is structureel € 100.000 opgenomen voor de jaarlijkse onderzoekskosten.

- Snippergroen
We gaan duidelijkheid geven over wat de gemeente wil met illegaal in gebruik genomen gemeenteground. Uit onderzoek is gebleken dat stukken gemeenteground in gebruik zijn genomen zonder overleg met de gemeente. Om te voorkomen dat hierdoor verjaring optreedt, bestaat het voornemen om een snippergroenbeleid op te stellen. Dit beleid maakt duidelijk hoe de gemeente met deze gronden wil omgaan en biedt een helder kader voor het beoordelen van verzoeken tot gebruik van gemeenteground. Het vaststellen van dit beleid brengt ook met zich mee dat er vervolgacties nodig zijn. In een aantal gevallen zal dit handhaving vereisen. Hiervoor is onvoldoende capaciteit beschikbaar. Daarom wordt hiervoor een plan van aanpak uitgewerkt.
- Bundelen handhavingszaken
We starten een project met meerdere grote handhavingszaken. Deze handhavingszaken komen vanuit de aanpak van rotte kiezen, collegeprogramma (rommelerven) en meldingen/waarnemingen. De handhavingszaken kosten dusdanig veel tijd, dat deze niet binnen de huidige formatie kan worden opgepakt. Voor dit project zijn we in 2027 eenmalig € 100.000 nodig.
- In 2027 komen er door de KRW (Kaderrichtlijn water) en Europese richtlijn stedelijk afvalwater nieuwe taken op de gemeente af. De omvang van deze taken, en financiële en personele gevolgen zijn nu nog niet goed in te schatten.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Exploitatie

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 3 Mooi Wonen in Westerwolde								
301 Wonen								
Gebiedsvisie Bellingwolde		40.000						
Gebiedsvisie Bellingwolde (Dekking)		-40.000						
Inkomsten omgevingsvergunningen			-150.000		-150.000		-150.000	
Inzet wooncoach		50.000						
302 Ruimtelijke Ordening / Grondzaken								
Uitbreiding formatie projectleiding 3	167.000		167.000		167.000		167.000	
Uitbreiding formatie: Adviseur grondzaken	89.000		89.000		89.000		89.000	
Uitbreiding formatie: Planeconoom	55.000		55.000		55.000		55.000	
Verkenning gebiedsontwikkeling NSL								
303 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)								
(SMP) Soortenmanagementplan onderzoekskosten	100.000		100.000		100.000		100.000	
Bundelen handhavingszaken		100.000						
Snippergroen								
Uitbreiding formatie: (SMP) Soortenmanagementplan	103.000							
Uitbreiding formatie: Functioneel beheer VTH systeem	93.000		93.000		93.000		93.000	
Uitbreiding formatie: Regelanalist	52.000		52.000		52.000		52.000	
Totaal Programma 3	659.000	150.000	406.000		406.000		406.000	

Investerings

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 3 Mooi Wonen in Westerwolde								
302 Ruimtelijke Ordening / Grondzaken								
Toekomst Ter Apel: Het park					2.700.000			
Toekomst Ter Apel: Hoofdstraat		1.500.000						
Hoofdstraat (Dekking)		-1.500.000						
Toekomst Ter Apel: Molenplein en de Kruijer			2.000.000					
Molenplein en de Kruijer (Dekking)			-2.000.000					
Eindtotaal		-		-	2.700.000			

Risico's

Voor de Gebiedsontwikkeling NSL wordt een GREX opgezet, uitgaande van de komst van de Nedersaksenlijn met een station in Ter Apel. Er is altijd een kans dat bij de afronding van MIRT-verkenning (spoor en station) geoordeeld wordt dat de lijn niet langs Ter Apel komt en een heel ander tracé gaat volgen. Dan is gebiedsontwikkeling zoals we die nu voor ogen hebben niet aan de orde en is in feite gedesinvesteerd in het plannen maken voor het gebied. Op dat moment zullen de kosten die zijn opgenomen in de GREX genomen moeten worden ten laste van de saldokosten.

2.4 Programma Goed bereikbaar

Een goede bereikbaarheid binnen Westerwolde en vanuit Westerwolde naar omliggende plaatsen, steden en regio's in Nederland en Nedersaksen is essentieel voor de economie en leefbaarheid van Westerwolde. Voor de auto en het vrachtverkeer maken we gebruik van een sterke hoofdstructuur van A7/A31 en de N366. De OV-infrastructuur van bus en trein is zwak. Het OV verarmt en de jeugd, de ouderen en het bedrijfsleven ervaren dit sterk door de lange reistijden naar werk-, onderwijs- en voorzieningscentra. De komst van de Nedersaksenlijn zou deze situatie sterk verbeteren. De digitale bereikbaarheid van Westerwolde verbetert op dit moment sterk met de uitrol van glasvezel. Een zorg is de capaciteit van het bestaande elektriciteitsnet in relatie tot de toenemende elektrificatie van onze energievoorziening. Ook de ligging van Westerwolde ten opzichte van de as Eemshaven – Emmen is mogelijk een kans op het gebied van waterstof. Westerwolde wil bijdragen aan de brede welvaart door de bereikbaarheid behouden en versterken.

Ambitie:

Westerwolde wil goed bereikbaar zijn over wegen, spoor en water en goed ontsloten voor het digitale verkeer, elektriciteit en mogelijk waterstof.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op :

- We werken samen met buurgemeenten, regio en rijk samen aan de realisatie van de Nedersaksenlijn. Daarvoor is € 1,9 miljard (prijsspeil 2025) beschikbaar. De MIRT-verkenning (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) loopt en moet eind 2028 een voorkeursbeslissing voor het tracé van het toekomstige spoor opleveren en locaties waar stations moeten komen. Parallel aan de MIRT-verkenning ontwikkelen we in afstemming met de buurgemeenten de eerder in programma 3 genoemde visies en plannen voor de gebiedsontwikkeling rond het spoor en de stations. Bij de start van de MIRT-verkenning heeft de regio een eerder toegezegde bijdrage van in totaal € 50 miljoen in spoor en stations bevestigd. Dit bedrag zal door provincies en gemeenten gezamenlijk bij elkaar moeten worden gebracht. Welk aandeel Westerwolde daarin heeft, moet nog worden bepaald.
- We stellen in 2027 een Masterplan Bruggen op. Daarvoor gebruiken we de uitkomsten van de impactanalyse. Het masterplan bruggen geeft de raad handvatten om strategische keuzes te maken over bruggen en bereikbaarheid in relatie tot de financiële mogelijkheden.
- We voeren de OV-visie uit. We voeren gesprekken met het OV-bureau Groningen-Drenthe en de Provincie Groningen over verdere verbeteringen van het openbaar vervoer. De verkenning van een proef met deelmobiliteit in Wedde (auto delen) met een groep inwoners uit Wedde, het opzetten van een buurtbusverbinding tussen Bellingwolde en Vlagtwedde en het continueren van Automaatje en de Buurtbus maken deel uit van deze visie.
- We realiseren in 2026/2027 nieuwe bushaltes en fietsvoorzieningen bij de op- en afrit N368 Lageweg in Wedde in samenwerking met de provincie en direct aanwonenden. Zo krijgt Wedde twee keer per uur een busverbinding in plaats van één keer per uur en verbetert ook de bereikbaarheid van Vriescheloo/Veelerveen met de bus.
- We werken mee aan initiatieven van overheden buiten de gemeentegrenzen van Westerwolde die de bereikbaarheid van Westerwolde via weg en spoor verbeteren. Het gaat onder meer om het ongelijkvloers maken de rondweg Emmen (N391) en aanleg van de Wunderline (spoorlijn) van Groningen via Winschoten naar Oldenburg en Bremen.
- We ontwikkelen in 2027/2028 kaders die we kunnen gebruiken bij de vergunningverlening rond het gebruik van drones voor allerlei toepassingen zoals pakketbezorging. Hierbij trekken we gelijk op met de provincie die ook beleid hiervoor gaat opstellen.

- We breiden het aantal laadpalen in Westerwolde uit. Voor het tempo van uitrol zijn we afhankelijk van de capaciteit van het elektriciteitsnetwerk van Enexis en Tennet. We herijken in 2026/2027 onze laadvisie naar aanleiding van de meest recente ontwikkelingen op gebied van elektrisch laden zoals snelladen.
- We voeren kleinschalige verkeersmaatregelen en verkeers – en parkeeronderzoeken uit. Hiermee kunnen we onze verkeersplannen beter onderbouwen, slim werk met werk maken (middelen zijn niet in groot onderhoud wegen meegenomen) en urgente verkeersmeldingen afhandelen. Het betreft hier meldingen over wegen die structureel terugkomen in de verkeersmeldingen en ook niet voldoen aan het beleid (GVVP). En die de politie niet een hoge prioriteit geeft qua verkeershandhaving omdat de infrastructuur gebreken heeft. We vragen vanaf 2027 een jaarlijks budget van € 25.000,-
- In 2026 wordt een beheerplan voor water en oevers worden opgesteld, voortkomend uit de opdracht van de raad in de NOR 2.0. Voor de uitvoering van dit plan schatten we in jaarlijks ca. € 150.000 nodig te hebben. Per 2027 gaan we dit beheer van oevers en water(bodems) uitvoeren. Bij deze uitvoering kijken we actief naar maatregelen die ook de waterkwaliteit positief beïnvloeden. Om zo bij te dragen aan de nieuwe opgaves uit de Kader Richtlijn Water en de nieuwe Europese richtlijn stedelijk afvalwater.
- We werken de achterstanden op het wegenonderhoud weg. Vanuit de wegininspecties 2023 heeft de raad 3 miljoen beschikbaar gesteld voor het wegonderhoud om te komen tot een basisniveau. Er zijn contracten opgesteld voor asfalt- en elementenonderhoud. De wegen met straatwerk (elementen) zijn naar verwachting in 2026 afgerond. Het achterstallig asfaltonderhoud wordt uitgevoerd in de jaren 2026-2028.

We voeren tweejaarlijks een wegininspectie uit. Hierdoor weten we wat de onderhoudsstaat van de wegen is en wat we de komende jaren nodig zijn aan budget om de wegen op basisniveau te onderhouden.

We gaan de volgende verkeersveiligheidsmaatregelen oppakken:

- Herinrichting Veelerveensterweg Veelerveen (Spetsebrugweg - Veenweg)
We gaan de Veelerveensterweg in Veelerveen tussen de Spetsebrugweg en de Verbindingsweg veiliger maken. Hier wordt structureel te hard gereden. Daarnaast hebben er enkele ongevallen plaatsgevonden. We hebben diverse meldingen van Plaatselijk belang Veelerveen over de weg ontvangen. We willen enkele snelheidsremmende maatregelen gaan treffen en, waar daar ter plaatse ruimte voor is, een nieuw stuk fietspad van 2,5m gaan aanleggen. We stimuleren hiermee veiliger fietsen dat in ons GVVP een hoge prioriteit heeft. We voeren dit project naar verwachting in 2028 uit in combinatie met gepland groot asfaltonderhoud aan de weg. Het totale projectbedrag bedraagt € 325.000, waarbij er € 122.000 subsidie is verleend en € 203.000 uit onderhoud wegen wordt betaald. Hiervoor is een investeringskrediet van € 122.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.
- Snelheidsremmende maatregelen Venneweg Veelerveen
We gaan de Venneweg in Veelerveen veiliger maken tussen de Bovenvenneweg en de komgrens richting Veele. Op de Venneweg wordt te hard gereden. We hebben hier meldingen over gehad van een aantal aanwonenden. We stimuleren hiermee veiliger fietsen dat in ons GVVP een hoge prioriteit heeft. We voeren dit project naar verwachting in 2028 uit in combinatie met gepland groot asfaltonderhoud. Het totale projectbedrag bedraagt € 175.000, waarbij er € 60.000 subsidie is verleend en € 115.000 uit onderhoud wegen wordt betaald. Hiervoor is een investeringskrediet van € 60.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.
- Snelheidsremmende maatregelen Markeweg Ter Apel
We gaan de Markeweg in Ter Apel veiliger maken. Op de Markeweg wordt structureel te hard gereden. Daarnaast vonden enkele ongevallen op de Markeweg plaats. We hebben van

aanwonenden een handtekeningactie ontvangen met verzoek voor nadere maatregelen. Voor dit krediet treffen we enkele snelheidsremmende maatregelen op de weg. We stimuleren hiermee veiliger fietsen dat in ons GVVP en onze concept-gebiedsvisie voor Ter Apel een hoge prioriteit heeft. We voeren dit project naar verwachting in 2028 uit in combinatie met gepland groot asfaltonderhoud. Het totale projectbedrag bedraagt € 325.000, waarbij er € 120.000 subsidie is verleend en € 105.000 uit onderhoud wegen wordt betaald. Hiervoor is een investeringskrediet van € 120.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.

- Snelheidsremmende maatregelen Viaductstraat Ter Apel
We gaan de Viaductstraat in Ter Apel tussen de Mercuriusweg en de Nulweg (Provinciale weg N976) veiliger maken. Op de Viaductstraat wordt structureel te hard gereden. We hebben diverse meldingen van aanwonenden hierover ontvangen. We houden daarbij, volgens de door de raad vastgestelde OV Visie, rekening met de bus die hier op rijdt. We voeren dit project naar verwachting in 2028 uit in combinatie met gepland groot asfaltonderhoud. Het totale projectbedrag bedraagt € 100.000, waarbij er subsidie is verleend van € 36.000 en € 64.000 uit onderhoud wegen wordt betaald. Hiervoor is een investeringskrediet van € 36.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.
- Herinrichting Moersloot/Hooiland Ter Apel
We maken de Moersloot en Hooiland in Ter Apel en De Maten veiliger. Er wordt hier structureel te hard gereden. We hebben diverse meldingen van aanwonenden hierover ontvangen. Ook vonden er enkele ongevallen plaats. Het fietspad naast de Moersloot is daarnaast relatief smal. Voor het krediet gaan we enkele snelheidsmaatregelen gaan treffen, de weg anders inrichten en het naastgelegen fietspad verbreden naar een breedte van 2,5m. Ook gaan we op een gedeelte bermverharding aanleggen. We stimuleren hiermee veiliger fietsen dat in ons GVVP en onze concept-gebiedsvisie voor Ter Apel een hoge prioriteit heeft. We voeren dit project naar verwachting in 2028 uit in combinatie met gepland groot asfaltonderhoud. Het totale projectbedrag bedraagt € 415.000, waarbij er € 154.000 subsidie is verleend en € 261.000 uit onderhoud wegen wordt betaald. Hiervoor is een investeringskrediet van € 154.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.
- Verbreding fietspad Wedderbergenweg
We verbreden het fietspad langs de Wedderbergenweg tussen Wedde en Wedderveer naar een breedte van 2,5m. Dit fietspad heeft een belangrijke ontsluitende functie voor recreatiegebied Wedderbergen. We stimuleren hiermee veiliger fietsen dat in ons GVVP een hoge prioriteit heeft. We voeren dit project naar verwachting in 2027 uit in combinatie met gepland groot asfaltonderhoud. Het totale projectbedrag bedraagt € 210.000, waarbij er € 78.000 subsidie is verleend en € 132.000 uit onderhoud wegen wordt betaald. Hiervoor is een investeringskrediet van € 78.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.
- Verbreding fietspad Schoollaan
We verbreden het smalle fietspad Verlengde Schoollaan tussen de Bouwteweg en de Winschoterweg in Blijham naar een breedte van 2,5m. We stimuleren hiermee veiliger fietsen dat in ons GVVP een hoge prioriteit heeft. Verbreding van dit smalle fietspad vinden we ook wenselijk omdat de Dorpsraad Blijham naast dit fietspad binnenkort ook een Arborethum (bomentuin) ontwikkeld. Deze ontwikkeling zal, zo verwachten wij, de nodige extra bezoekers gaan aantrekken. We voeren dit project naar verwachting in 2027 uit in combinatie met gepland groot asfaltonderhoud aan het fietspad. Het totale projectbedrag bedraagt € 35.000, waarbij er € 12.000 subsidie is verleend en € 23.000 uit onderhoud wegen wordt betaald. Hiervoor is een investeringskrediet van € 12.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.
- Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen Vijverstraat Ter Apel en instelling 30 km/h zone
We richten de weg in als 30 km zone en treffen op de kruispunten enkele snelheidsremmende maatregelen. Vanuit het Centrumplan Ter Apel en de concept-gebiedsvisie voor Ter Apel is het ook de wens de verbinding tussen het Centrum van Ter Apel en de Kloosterenclave aantrekkelijker te maken. De Vijverstraat vormt onderdeel van deze verbinding. En verdient mede om die reden een upgrade. We voeren dit project naar verwachting in 2028 uit in combinatie met geplande rioolwerkzaamheden en groot asfaltonderhoud. Het totale

projectbedrag bedraagt € 200.000, waarbij er € 73.000 subsidie is verleend en € 127.000 uit de beschikbare budgetten vanuit riolering en wegen wordt betaald. Er is een investeringskrediet van € 73.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.

- Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen Spetsebrugweg Vlagtwedde
We richten de Spetsebrugweg in Vlagtwedde tussen de Wilmerkamp en de Barlageveldweg veiliger in. Op de Spetsebrugweg wordt te hard gereden. We hebben hier zowel intern (Werkvoorzieningsschap Afeer) en extern meldingen over ontvangen. We voeren dit project naar verwachting in 2028 uit in combinatie met groot asfaltonderhoud aan de weg. Het totale projectbedrag bedraagt € 200.000 waarbij er € 72.000 subsidie is verleend en € 128.000 uit onderhoud wegen wordt betaald. Hiervoor is een investeringskrediet van € 72.000 nodig. Er zijn geen kapitaallasten.

Op de middellange termijn pakt het college de volgende inspanningen op:

- In het kader van de zoektocht naar een nieuwe gezamenlijke schoollocatie in Bellingwolde, waardoor leerlingen grotere afstanden moeten fietsen (o.a. over de Hoofdweg) kijken wij naar de mogelijkheden tot het treffen van verkeersveiligheidsmaatregelen op de Hoofdweg in Bellingwolde.
- We blijven de mogelijkheden zoeken tot het binnenhalen van externe subsidies voor verbetering van de verkeerveiligheid op onze wegen.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Exploitatie

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 4 Goed (digitaal) bereikbaar (in)								
Westerwolde								
401 Wegen, Spoor en water								
Kleine verkeersmaatregelen/aanpassingen	25.000		25.000		25.000		25.000	
Uitvoer beheerplan water en oevers	150.000		150.000		150.000		150.000	
Uitbreiding formatie: Projectsecretaris NSL	103.000		103.000		103.000		103.000	
Uitbreiding formatie: medewerker ontwerp civiel	103.000		103.000		103.000		103.000	
Gebiedsontwikkeling Nedersaksenlijn Ter Apel		20.000		20.000				
Totaal Programma 4	381.000	20.000	381.000	20.000	381.000		381.000	

Investerings

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 4 Goed (digitaal) bereikbaar (in)								
Westerwolde								
401 Wegen, Spoor en water								
Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen Spetsebrugweg Vlagtwedde				72.000				
Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen Spetsebrugweg Vlagtwedde (Dekking)				-72.000				
Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen Vijverstraat Ter Apel en instelling 30 km/h zone				73.000				
Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen Vijverstraat Ter Apel en instelling 30 km/h zone (Dekking)				-73.000				
Gebiedsontwikkeling Nedersaksenlijn Ter Apel		460.000						
Gebiedsontwikkeling Nedersaksenlijn Ter Apel (Dekking)		-460.000						
Herinrichting Moersloot/Hooiland Ter Apel				154.000				
Herinrichting Moersloot/Hooiland Ter Apel (Dekking)				-154.000				
Herinrichting Veelerveensterweg Veelerveen (Spetsebrugweg - Veenweg)				122.000				
Herinrichting Veelerveensterweg Veelerveen (Spetsebrugweg - Veenweg) (Dekking)				-122.000				
Snelheidsremmende maatregelen Markeweg Ter Apel				120.000				
Snelheidsremmende maatregelen Markeweg Ter Apel (Dekking)				-120.000				
Snelheidsremmende maatregelen Venneweg Veelerveen				60.000				
Snelheidsremmende maatregelen Venneweg Veelerveen (Dekking)				-60.000				
Snelheidsremmende maatregelen Viaductstraat Ter Apel				36.000				
Snelheidsremmende maatregelen Viaductstraat Ter Apel (Dekking)				-36.000				
Verbreding fietspad Schoollaan		12.000						
Verbreding fietspad Schoollaan (Dekking)		-12.000						
Verbreding fietspad Wedderbergenweg		78.000						
Verbreding fietspad Wedderbergenweg (Dekking)		-78.000						
Eindtotaal		-		-				

2.5 Programma Groen en duurzaam

Westerwolde heeft een uniek en ogenschijnlijk onaangetast landschap. In de landschapsbiografie van Westerwolde is dat mooi gedocumenteerd. Het is van groot belang om deze kwaliteit te behouden te versterken. De biodiversiteit is in potentie groot, maar niet altijd in balans. Dit leidde recent tot plagen zoals die van de eikenprocessierups.

Duurzaamheid heeft met onder andere energie, klimaat en grondstoffen verschillende dimensies. De energieopgave is groot. Met de realisatie van een aantal zonneparken op plekken waar het landschappelijk wel kan, hebben we flinke stappen gezet. Maar we zijn er nog niet. Daarnaast is de opgave in de warmtetransitie groot. Er zijn veel woningen met een laag energielabel en veel mensen hebben het geld niet om te investeren in isolatie van de woning en andere energiebesparende maatregelen. Ook de gemeente zelf heeft een flinke opgave met het energiezuinig maken van het eigen vastgoed.

Verder zien we afval steeds meer als een bron van (potentiële) grondstoffen en proberen we onze afvalinzameling zoveel mogelijk daarop aan te passen.

Het college werkt aan het realiseren van deze ambitie aan de hand van de volgende thema's en

Ambitie

Westerwolde wil haar landschap, het groene karakter en de biodiversiteit behouden en versterken. Het wil de eigen CO₂-voetafdruk verkleinen, maximaal inzetten op hergebruik van grondstoffen en toewerken naar een klimaatrobuuste en waterbestendige omgeving.

aandachtsvelden:

- Openbaar groen en landschap;
- Duurzaamheid
- Klimaat en riolering

Openbaar Groen en landschap

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- In 2026 wordt aansluitend op de in ontwikkeling zijnde Groenvisie beleid ontwikkeld hoe om te gaan met snippergroen. Dit kan gelden als toetssteen bij de verkoop of het in bruikleen geven van openbaar snippergroen en overhoeken aan derden. Zo kan rekening worden gehouden met de waarde voor cultuurhistorie, landschap, leefbaarheid en dorpsschoon. Ook kan de handhaving op illegale ingebruikname van gronden op grond van de APV sterker worden onderbouwd. Zie hiervoor ook programma 3 bij VTH.
- We stellen beheerplannen Groen op naar aanleiding van de opgestelde Groenvisie. Aandachtsgebieden daarin zijn biodiversiteit, ecologie, duurzaamheid, klimaatadaptatie, invasieve exoten en ziektes en plagen.
- We stellen een ontwerp op voor de herinrichting van het Kloosterplein en de toegangsweg. Dit doen wij in samenspraak met het klooster, het Boschhuis, natuurmonumenten en de stichting Kloosterenclave. In 2027 komen wij hiervoor met een plan inclusief begroting.
- Herplantplicht 866 bomen
We planten 866 bomen om aan de wettelijke herplant- verplichting te voldoen. Dit kost € 270.000 en zal in 2027/2028 naar verwachting worden uitgevoerd. Deze kosten worden gedekt uit de B.R. beheer openbare ruimte.
- We zijn projectmatig bezig met het uitvoeren en voorbereiden van renovatie werkzaamheden m.b.t. tot achterstanden in het groen. Vanuit de NOR 2.0 is hiervoor € 1,6 miljoen beschikbaar

gesteld. Waar mogelijk worden groenrenovaties gecombineerd met civiele reconstructies. Het inhalen van de achterstanden wordt volgens planning in 2029 afgerond.

- Herzien maaibeleid

Er wordt een nulmeting gedaan om de ecologische status van alle gemeentelijke bermen in kaart brengen. Vervolgens stellen we een maaibeleid op. Dit sluit aan bij de aanbevelingen opgenomen in de Groenvisie. Op basis van dit beleid gaan we het huidige maaibeheer herzien. De kosten van de nulmeting worden voor 2027 eenmalig ingeschat op € 50.000. Hier is mogelijk een subsidie van € 25.000 vanuit de provincie voor beschikbaar.

Duurzaamheid

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We gaan door met het project GOUD woningisolatie. We verduurzamen hierin woningen met slechte energie labels en verlagen daarmee de woonlasten. Voor de mensen onder de 140% sociaal minimum is € 40.000 beschikbaar vanuit Nijbegun voor isolatie en € 5.000 vanuit de eigen gemeentelijke subsidie. Mensen met een inkomen boven de 140% is maximaal € 20.000 50% vergoeding beschikbaar vanuit Nijbegun en € 3.500 subsidie vanuit onze eigen gemeentelijke subsidie.
- Voor het Duurzaamheidsfonds en het Gebiedsfonds is er jaarlijks een subsidieronde met een subsidieplafond. Zo stimuleren we projecten en initiatieven van groepen inwoners, verenigingen en stichtingen op het gebied van leefbaarheid, biodiversiteit en duurzaamheid.
- We werken actief samen met scholen in het voortgezet onderwijs om leerlingen te stimuleren op het gebied van duurzaamheid, biodiversiteit en leefbaarheid.
- We benaderen inwoners over de warmte transitie, isolatie subsidies en NijBegun. Dit door middel van informatiebijeenkomsten of het informeren op bijvoorbeeld evenementen zoals een markt. Hier zullen verschillende vormen van communicatie op in worden gezet in 2027. We willen hiervoor structureel €60.000 voor het bekostigen van het platform GOUD en communicatie en promotiemiddelen.

Middellange termijn

- We stellen tweejaarlijks de Regionale energiestrategie (RES) bij.
- We leveren samen met andere gemeenten onze bijdrage in de tweejaarlijkse bijstelling van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Energie en Klimaat (PMIEK).
- We werken aan de professionalisering en onafhankelijkheid van de WEK (Westerwoldse Energie Koepel) en bevorderen de samenwerking met gemeente. Dit doen we om lokaal eigendom te realiseren.
- In samenwerking met provincie en gemeentes onderzoeken we de mogelijkheden voor een provinciaal warmte- en energiebedrijf.

Riolering en water

- Het water- en rioleringsplan 2026-2030 is eind 2025 door de gemeenteraad vastgesteld.
- In 2027 wordt de reconstructie van de Nederveen Cappelstraat en Zandberg afgerond en een start gemaakt met de regenwaterstructuur Ter Apel.
- We treffen maatregelen om toe te werken naar een klimaatbestendige en water robuuste gemeente in 2050.
- Per 2027 komen er nieuwe taken op de gemeente af door de Kader Richtlijn Water en de nieuwe Europese richtlijn stedelijk afvalwater. Momenteel weten we nog niet welke gevolgen dit precies gaat inhouden. Landelijk wordt nu gewerkt aan de uitwerking van deze richtlijnen.

Afval

Doel van het afvalbeleid is zoveel mogelijk afval gescheiden inzamelen tegen zo laag mogelijke kosten met een goede service voor de inwoners. Hiervoor zijn de volgende aangepaste doelstellingen vastgesteld:

- De hoeveelheid restafval per inwoner is minder dan 110 kg.
- De afvalstoffenheffing ligt rond het gemiddelde van de noordelijke gemeenten.
- Inwoners geven afvalbeleid een gemiddeld cijfer boven de 7.

Om deze doelstellingen te halen worden de aanbevelingen die gedaan zijn naar aanleiding van de evaluatie van het Grondstoffenplan uitgevoerd.

Door het substantieel verhogen van de verbrandingsbelasting en CO2 heffing op het verbranden van afval gaan de verwerkingskosten vanaf 2027 substantieel stijgen.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Exploitatie

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 5 Groen en duurzaam Westerwolde								
501 Openbaar groen en Landschap								
Herzien maaibeleid		50.000						
Herzien maaibeleid (Dekking)		-25.000						
Medewerker buitendienst vanuit Openbaar groen/Diensten derden (Dekking)	-30.000		-30.000		-30.000		-30.000	
Medewerker buitendienst vanuit Openbaar groen/ingeleend personeel (Dekking)	-21.000		-21.000		-21.000		-21.000	
Herplantplicht 866 bomen		270.000						
Herplantplicht 866 bomen (Dekking)		-270.000						
502 Duurzaamheid								
Goud isoleert campagne		60.000		60.000		60.000		60.000
Goud isoleert campagne (Dekking)		-60.000		-60.000		-60.000		-60.000
Totaal Programma 5	-51.000	25.000	-51.000	-	-51.000	-	-51.000	-

Investerings

-

2.6 Programma Asiel

Het asielcomplex is een belangrijke economische factor in Westerwolde en omgeving. Het levert werkgelegenheid op. Daarnaast omzet voor winkeliers en het MKB.

Belangrijkste aandachtspunten zijn:

- Handhaving maximale bezetting 2.000 asielzoekers per etmaal
- Veiligheid en overlast op het complex en in de openbare ruimte
- Goede regelingen voor inwoners en ondernemers, die schade ondervinden

De rust in Ter Apel moet terugkomen. Inwoners, ondernemers, toeristen, asielzoekers en medewerkers van het asielcomplex moeten zich prettig voelen.

Ambitie

Westerwolde streeft behoud na van het COA-complex met minimale overlast voor Ter Apel waardoor contact met de vluchtelingen die daar noodgedwongen verblijven kan worden hersteld.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

Oekraïne

- We gaan door met de opvang voor Oekraïense ontheemden in Bellingwolde en daarmee ook met de stuurgroep en werkgroep. Wij gaan inspelen op mogelijk nieuw landelijk beleid zoals bijvoorbeeld terugkeer. Vanwege de onzekerheid van de geopolitieke ontwikkelingen worden de kosten en baten steeds een jaar vooruit opgenomen. Voor het jaar 2027 gaan we uit van kosten en baten van € 3.800.000. Per saldo verwachten we op 0 uit te komen.
- De RTB, Richtlijn Tijdelijke Bescherming is verlengd tot 4 maart 2027. Dit betekent dat er tot dat moment financiën zijn vanuit de landelijke overheid voor de gemeentelijke opvang. Op dit moment is er nog geen zekerheid over het vervolg.

Statushouders

De gemeente Westerwolde heeft een taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Jaarlijks wordt bekeken wat de stand van zaken is. Op het moment dat mensen gehuisvest worden start een traject van inburgering en maatschappelijke begeleiding. Dit is een wettelijke taak die uitgevoerd moet worden door de gemeente.

In 2026 is de gemeente Westerwolde een samenwerking aangegaan met een nieuwe taalaanbieder voor de B1- en Z-route. Hierin is gekozen om te gaan voor een taalaanbieder die hoge kwaliteit kan leveren. De kosten zullen in 2026 hoger uitvallen dan eerder door deze overgang. De verwachting is wel dat de gemeente Westerwolde vanaf 2027 jaarlijks € 40.000,- boven de begroting uitkomt voor de scholingskosten van inburgering. De overeenkomst met de nieuwe taalaanbieder is aangegaan voor 4 jaar. Dit betekent dat de gemeente in 2029 moet kijken naar het vervolg.

Asiel

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

Bestuurlijke afspraken

- Er is een provinciale bestuursovereenkomst 2025 – 2026, waarin afspraken gemaakt zijn over asielopvang en de opvang van Oekraïense ontheemden. Op basis van duurzame inzet voor asielopvang ontvangt de gemeente per 2 jaar middelen hiervoor op basis van de

Spreidingswet. Het gaat om € 4 miljoen voor 2 jaar. Voor 2027 en verder gaan we nieuwe afspraken maken in provinciaal verband.

In de begroting waren er vanuit gegaan, dat de toegezegde middelen van de Spreidingswet jaarlijks worden uitgekeerd. Dit blijkt twee jaarlijks te zijn. Hierdoor moeten we de begroting negatief bijstellen met 1,8 miljoen per jaar.

- Wij blijven zowel ambtelijk als bestuurlijk afspraken maken met de Provinciale Regietafel. We zorgen voor de uitvoering van deze afspraken over de opvang van asielzoekers, statushouders en Oekraïense ontheemden.
- De aangepaste bestuursovereenkomst met het COA is bijna klaar. Onderliggende plannen worden jaarlijks indien nodig aangepast op het gebied van veiligheid en vastgoed, onderhoud en onderwijs.
- Op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau vindt er ketenbreed overleg plaats. Wij maken afspraken met het COA en de IND voor noodzakelijke verbouwingen en aanpassingen, uiteraard binnen de geldende regelgeving hiervoor.
- Alle genoemde punten dragen bij aan de goede afstemming en uitvoering van de bestuursovereenkomst. Bovenstaande punten voeren wij uit volgens de bestuursovereenkomst. Deze loopt tot 2040. De inzet van de flexpool wordt gefinancierd door de afspraken met het ministerie van Asiel en Migratie in de provinciale bestuursovereenkomst. Wij ontvangen faciliteitengeld en middelen vanuit de Spreidingswet.

Overlast/veiligheid

- We blijven inzetten op structureel extra cameratoezicht in het centrum, bij bushaltes en aan de Ter Apelerven en op het voorterrein van het COA/IND.
- We zetten structureel toezicht en handhaving in Ter Apel. Vanuit afspraken in de provinciale bestuursovereenkomst is extra inzet van een flexteam BOA's mogelijk.
- Wij richten een goede werkwijze en informatiedeling met ketenpartners voor versnelde afdoening van overlastgevende asielzoekers.
- Wij willen doorgaan met de schaderegeling. Daarnaast een regeling voor leefbaarheid voor het dorpscentrum van Ter Apel realiseren.
- Wij willen dat de pendelbus vervoer van asielzoekers blijft uitvoeren tussen Emmen en het asielcomplex, om de reguliere lijndiensten te ontlasten. We starten gesprekken over het opdrachtgeverschap en de nieuwe aanbesteding van de pendelbus voor de uitvoering 2027 t/m 2030.
- Wij willen dat ondernemers in hun winkels zo weinig mogelijk hinder ondervinden door de inzet van winkelsurveillance en beveiliging.
- Wij ontvangen middelen vanuit de rijksoverheid voor de pendelbus en overlast.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Exploitatie

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 6 Asiel in Westerwolde								
601 Asiel & vluchtelingen								
Spreidingswet: De bedragen zijn per jaar opgenomen i.p.v. twee jaarlijks	1.888.000		1.888.000		1.888.000		1.888.000	
Stijgende kosten educatie inburgering	40.000		40.000		40.000		40.000	
Uitgave: Verlenging opvang Oekraïense ontheemden		3.800.000						
Inkomst: Verlenging opvang Oekraïense ontheemden		-3.800.000						
Totaal Programma 6	1.928.000	-	1.928.000		1.928.000		1.928.000	

2.7 Programma Onderwijs

Het onderwijs vormt een spiegel van onze samenleving en is een goede voorspeller voor de samenleving van de toekomst. Om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving krijgt de jeugd van Westerwolde optimale ontwikkelingskansen aangereikt. In samenwerking met de schoolbesturen en de peuteropvang aanbieders biedt de gemeente Westerwolde een groot aantal (onderwijs) voorzieningen, variërend van peuteropvang tot en met voortgezet onderwijs.

We zetten in op een stevige verankering van kwaliteit in het onderwijs. Westerwolde wil een goede onderwijsstructuur, waarin het basisonderwijs en de peuteropvang overal in de gemeente dichtbij huis beschikbaar zijn.

Westerwolde wil zorgen dat leerlingen een goede opleiding krijgen en met een diploma op zak sterker in de maatschappij staan.

Het college werkt aan het realiseren van deze ambitie aan de hand van de volgende thema's en aandachtsvelden:

- Openbaar Onderwijs Westerwolde (OOW)
- Onderwijshuisvesting
- Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Openbaar onderwijs Westerwolde (OOW)

De doelen voor Openbaar Onderwijs Westerwolde (OOW) zijn beschreven in het strategisch beleidsplan 2023-2027. De grote doelen zijn vertaald naar actiepunten die in de jaarplannen beschreven zijn. Daarnaast zijn we momenteel bezig met het beschrijven van het strategisch beleidsplan 2027-2031. Ook hierbij worden de grote doelen vertaald naar actiepunten die verwerkt worden in de jaarplannen. De kosten per actiepunt worden beschreven in het jaarplan en gekoppeld aan de meerjarenbegroting (2027-2030) van OOW.

- Wij borgen de doorgaande leer- en zorglijn door een goede en nauwe samenwerking met de voorschoolse voorzieningen en het voortgezet onderwijs te organiseren. Hiertoe hebben we in de schooljaren 2024-2025 en 2025-2026 scholing gevolgd samen met de voorschoolse voorzieningen scholing en begeleiding op de werkvloer ingezet. In schooljaar 2026-2027 hebben we in de begroting budget (€ 10.000) opgenomen om deze begeleiding voort te zetten en te borgen. Op het gebied van Wetenschap en Techniek zoeken we samenwerking met het voortgezet onderwijs door gezamenlijk te participeren in een Tech kwadraat regio. Hiervoor zetten we formatie op schoolniveau in.
- Wij verlagen werkdruk en ziekteverzuim door het nemen van passende aanvullende maatregelen in een effectief werkend systeem. In het kader van duurzame inzetbaarheid zijn er werkgroepen opgericht die zich bezighouden met de thema's: startende leerkrachten en startende schoolleiders, aandacht voor de oudere werknemer, balans werk en privé en scholing en intervisie. In schooljaar 2026-2027 zetten we werktijdfactor 0,2 aan formatie in om starters en studenten te begeleiden.
- De aanbesteding voor nieuw meubilair loopt nog. Voor 2027 is er € 225.000 begroot voor de vervanging van meubilair.
- We zetten actief in op het behoud van kleine openbare scholen in de kernen. Zowel in exploitatie als kwaliteitszorg hebben we aandacht voor de kleine scholen. We zijn in gesprek over de toekomstige huisvesting van de Klimop en Willem Lodewijk.
- In 2026 zal binnen OOW een volledige Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RIE) worden uitgevoerd voor alle scholen. Hierbij worden de arbeidsomstandigheden opnieuw in kaart gebracht en beoordeeld op Arbo-niveau. Op basis van de uitkomsten worden speerpunten en noodzakelijke acties geformuleerd, die worden uitgewerkt in een Plan van Aanpak (PVA).

- De verlengde schooldag zal in 2027 een belangrijke rol gaan spelen. In de verlengde schooldag gaan de kinderen 2-6 uur langer naar school. De middelen daarvoor zullen vanuit Nij begun ingezet worden.
- In 2026 moet de Commissie (OOW), die het intern toezicht vormt voor OOW, opnieuw benoemd worden. In de meerjarenbegroting hebben we € 5.000 gereserveerd voor scholing van deze leden.

Onderwijshuisvesting

We willen binnen de gemeente voldoende (basis-)scholen behouden met een goede spreiding over de gehele gemeente. Dat doen we door Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor onderwijs uit te voeren. Wij willen dat voorschoolse voorzieningen voor ouders en peuters gemakkelijk bereikbaar zijn. Bij de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) zorgen we er bovendien voor dat de identiteit van zowel het openbaar als het bijzonder onderwijs behouden blijft.

- Integraal Huisvestingsplan
In 2026 volgt een bijstelling op het IHP op leerlingenaantallen en investeringslasten aan de raad worden voorgelegd. Op basis daarvan zullen voorbereidingskredieten worden gevraagd voor de realisatie van kindcentra (KC) in Bellingwolde en Blijham. Voor KC Ter Apel is al een voorbereidingskrediet beschikbaar. Ook zal bij elk project worden gekeken naar mogelijke samenwerkingen met lopende projecten/initiatieven.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wij zetten ons in voor de kansrijke ontwikkeling van elk kind in Westerwolde, ongeacht de omstandigheden. Centraal in het lokaal onderwijsbeleid staat de samenhang van peuteropvang, Vroeg- en Voorschoolse Educatie (VVE) en Onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Wij streven naar een zo hoog mogelijke deelname van doelgroeppeuters aan voorschoolse educatie, zodat zij goed voorbereid de basisschool kunnen starten. Tevens zetten wij ons actief in voor het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (VSV), het verbeteren van de doorstroom naar vervolgonderwijs en werk, en het bieden van extra kansen voor talentontwikkeling. Een belangrijk onderdeel hiervan is het aangaan en versterken van regionale samenwerkingsverbanden, en het aansluiten bij de Sociale Agenda van Nij Begun.

Om bovenstaande ambities te realiseren, pakken wij onder andere de volgende inspanningen op:

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

- Wij zetten ons in voor de kansrijke ontwikkeling van elk kind in Westerwolde, ongeacht de omstandigheden. Centraal in het lokaal onderwijsbeleid staat de samenhang van peuteropvang, Vroeg- en Voorschoolse Educatie (VVE) en Onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Wij streven naar een zo hoog mogelijke deelname van doelgroeppeuters aan voorschoolse educatie, zodat zij goed voorbereid de basisschool kunnen starten. Tevens zetten wij ons actief in voor het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (VSV), het verbeteren van de doorstroom naar vervolgonderwijs en werk, en het bieden van extra kansen voor talentontwikkeling. Een belangrijk onderdeel hiervan is het aangaan en versterken van regionale samenwerkingsverbanden, en het aansluiten bij de Sociale Agenda van Nij Begun.

Om bovenstaande ambities te realiseren, pakken wij onder andere de volgende inspanningen op:

- Onze ambitie is om peuters en kleuters met een (taal)achterstand zo goed mogelijk voor te bereiden op de basisschool, zodat zij met minimale achterstand naar groep 3 kunnen. Hoewel een bereik van 100% niet haalbaar is, streven wij ernaar om minimaal boven het landelijk gemiddelde van 83% uit te komen.

- Met oog op het nieuwe wetsvoorstel *Van school naar duurzaam werk* willen wij samenwerkingsverbanden aangaan om jongeren meer kansen op werk te bieden. Extra aandacht gaat uit naar het voorkomen van voortijdig schoolverlaten, bijvoorbeeld door leerwerkplekken, stages en ontwikkelbanen in combinatie met scholing. Wij verkennen de behoeften van betrokken partijen en ontwikkelen gerichte ondersteuning. Kleinschaligheid en maatwerk zijn hierbij essentieel. Sluit aan bij maatregel van de Sociale Agenda van Nij Begun: verlagen aantal voortijdig schoolverlaters.
- In het kader van het voorkomen van voortijdig schoolverlaten zijn vanuit de Doorstroompuntregio diverse programma's gestart, gefinancierd vanuit Regiodeal 1.0. Om deze programma's duurzaam voort te zetten, zetten wij ons regionaal in om de overgang naar de start van Nij Begun te overbruggen. Sluit aan bij maatregel van de Sociale Agenda van Nij Begun: verlagen aantal voortijdig schoolverlaters.
- In de Sociale Agenda van Nij Begun is de maatregel 'de versterking van de pedagogische omgeving in het voortgezet onderwijs' opgenomen. Er wordt geïnventariseerd waar de behoeften liggen bij onze onderwijspartners en hoe wij deze maatregel effectief kunnen toepassen.
- Er wordt een meerjarenbeleidsplan opgesteld. Dit in samenwerking met de Groninger gemeenten en Biblionet. Vanaf 2026 is er een zorgplicht in de Bibliotheekwet, waarbij alle gemeenten ervoor moeten zorgen dat hun inwoners toegang hebben tot een volwaardige bibliotheek. In samenwerking met Biblionet zorgen wij ervoor dat onze bibliotheekvoorzieningen voldoen aan deze wettelijke verplichting.

Nij Begun

De opgave van Nij Begun is om binnen één generatie (gesteld op 30 jaar) tenminste op het nationaal gemiddelde te komen op de belangrijkste indicatoren van brede welvaart. Gezien de grote (intergenerationele) problemen wordt er binnen Nij Begun bijzondere aandacht besteed aan jongeren. In de Sociale Agenda Nij Begun zijn ook doelen en maatregelen voor onderwijs verwerkt. Onderstaand benoemen we deze doelen en maatregelen en is aangegeven welke verbindingen er zijn met gemeentelijke programma's en acties.

Doel: Vergroten van gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nij Begun maatregelen:

- *Tijd voor Toekomst* (maatregel 6)
Met Tijd voor Toekomst (ook wel 'de verrijkte schooldag' genoemd) bieden scholen extra uren aan boven de onderwijstijd. Bij alle scholen gaat het om 2 uur per week. Bij scholen die extra kwetsbaar zijn gaat het om 6 uur per week. Sommige scholen zijn via RegioDeal 1.0 en de subsidieregeling School en Omgeving al gestart met Tijd voor Toekomst. Formele besluitvorming is voorzien in mei 2026.
- *Brugfunctionaris primair onderwijs* (maatregel 7)
De Brugfunctionaris primair onderwijs richt zich op de brede ontwikkeling van kwetsbare kinderen en hun gezinnen. Extra kwetsbare scholen krijgen 0,4 fte voor deze functie. Formele besluitvorming is voorzien in mei 2026.
- *Versterking pedagogische omgeving in het voortgezet onderwijs* (maatregel 8)
Deze maatregel gaat over sociale veiligheid en welbevinden van jongeren en wordt momenteel nog uitgewerkt. Doel is een brug te slaan tussen jongeren, school en omgeving.
- *Verlagen vroegtijdig schoolverlaters* (maatregel 13)
In het kader van het voorkomen van voortijdig schoolverlaten zijn vanuit de Doorstroompuntregio diverse programma's gestart, gefinancierd vanuit Regiodeal 1.0. Het is de bedoeling deze programma's duurzaam voort te zetten met Nij Begun middelen.
Met oog op het nieuwe wetsvoorstel *Van school naar duurzaam werk* willen wij samenwerkingsverbanden aangaan om jongeren meer kansen op werk te bieden. Extra

aandacht gaat uit naar het voorkomen van voortijdig schoolverlaten, bijvoorbeeld door leerwerkplekken, stages en ontwikkelbanen in combinatie met scholing. Wij verkennen de behoeften van betrokken partijen en ontwikkelen gerichte ondersteuning. Kleinschaligheid en maatwerk zijn hierbij essentieel.

Doel: Stimuleren van meer taalbevordering, in het bijzonder voor kinderen en jongeren.

Nij Begun maatregel:

- *Stevige basis voor taal en (digitale) geletterdheid* (maatregel 9)
Deze maatregel sluit aan op de bestaande aanpak van laaggeletterdheid en de taken van Biblionet, zoals het plaatsen van bibliotheken op scholen, het subsidiëren van het Informatiepunt Digitale Overheid en het programma Boekstart.

Voor dit programma is geen financiële vertaling.

2.8 Programma Organisatie en Bestuur

Onze doelen realiseren we met onze organisatie, de mensen die er werken, de huisvesting en faciliteiten, goede informatie en communicatie en voldoende geld. Westerwolde heeft zich sinds de start in 2018 ontwikkeld tot een krachtige eigen organisatie met de middelen die wij hadden en de keuzes zoals die in die tijd zijn gemaakt. Deze zijn goed geweest maar er is verbetering mogelijk. Daarnaast is een doorgaande overheveling van taken van de rijksoverheid naar de gemeenten zichtbaar, zoals de Omgevingswet en de energietransitie. Er wordt steeds meer van ons verwacht in de hoeveelheid werk en in hoe we werken. Ons wordt gevraagd interne en externe opgaven integraler te benaderen en nog meer met partners samen te werken. De grotere opgave en de andere manier van werken vraagt doorontwikkeling en versterking van de organisatie.

Ambitie organisatie

Westerwolde streeft naar een slagvaardige organisatie die blijvend inspeelt op de taken en opgaven die ze heeft en in de toekomst krijgt.

Het college werkt aan het realiseren van deze ambitie aan de hand van de volgende thema's en aandachtsvelden:

- HRM;
- Dienstverlening / Publiekszaken (DP);
- Informatievoorziening (IV);
- Facilitair en Inkoop (FI);
- Veilig werken (VW);
- ICT;
- Openbare werken (OW);
- Ruimtelijk beheer (RB);
- Vastgoed en gebouwenbeheer (VG);
- Communicatie (COM);
- Bestuur.

HRM

Om slagvaardig te zijn pakt het college op het gebied van HRM allereerst de volgende inspanningen op:

- We ontwikkelen een 'onboardingsprogramma'. Het programma helpt nieuwe medewerkers om goed te starten in hun baan. Het is een duidelijk en stap-voor-stap traject dat begint op de eerste werkdag en doorgaat tot de medewerker goed is ingewerkt. Het doel van het programma is dat nieuwe collega's zich welkom voelen. Ze leren hoe de organisatie werkt en wat er van hen verwacht wordt. Het programma zorgt ervoor dat zij snel hun weg vinden en met vertrouwen kunnen beginnen aan hun nieuwe functie. We starten in 2026 met het ontwikkelen van het programma, zodat dit in 2027 uitgerold kan worden. De jaarlijkse kosten zullen € 12.000 zijn.
- Wij nemen in de begroting een bedrag op voor de jaarlijkse afrekening binnen de wettelijke werkkostenregeling. Omdat deze kosten de afgelopen jaren zijn gestegen nemen wij deze structureel op in de begroting. Wij moeten dit afdragen omdat we de beschikbare ruimte binnen de werkkostenregeling overschrijden. Op basis van de uitkomsten van eerdere jaren en de huidige omvang van onze vergoedingen en verstrekkingen ramen wij de eindheffing jaarlijks op € 135.000 dit is € 70.000 jaarlijks meer dan begroot.
- Arbeidsmarktcommunicatie
Wij verbeteren onze zichtbaarheid op de arbeidsmarkt en willen een aantrekkelijke werkgever

zijn. Hiervoor ontwikkelen we een jaarlijks een gerichte campagne die aansluit bij de arbeidsmarkt. Dit draagt bij aan onze ambitie om voldoende gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden. Voor de inzet van arbeidsmarktcommunicatie nemen wij vanaf 2027 een structureel budget op in de begroting van € 15.000.

- We stellen een budget per medewerker beschikbaar voor de aanschaf van arbo-technische voorzieningen voor het thuiswerken. Door medewerkers te faciliteren met ergonomisch verantwoorde middelen creëren we een veilige, gezonde en duurzame werkomgeving, ongeacht waar het werk wordt uitgevoerd. We starten in 2026 om deze nieuwe regeling beschikbaar te stellen voor de medewerkers. Jaarlijks zal voor het aanschafbudget € 6.300 nodig zijn voor nieuwe medewerkers.
- Arbowet
We zorgen voor veilige en gezonde arbeidsomstandigheden. We voeren de RI&E uit, houden deze bij en voeren de acties uit, geven trainingen en voorlichting, zetten externe arbodeskundigen in en nemen preventieve maatregelen. Als werkgever zijn we wettelijk verplicht om te voldoen aan de Arbowet. We voeren deze activiteiten het hele jaar door uit; het is een continu proces. Hiervoor reserveren we een structureel budget van € 35.000. Voor 2027 zijn we eenmalig € 35.000 extra nodig.
- Project HR-21
We starten een project om alle functies te waarderen en het functieboek te actualiseren. HRM krijgt hierbij ondersteuning van een externe partij. Het project zorgt ervoor dat alle functies correct zijn ingedeeld en dat het functieboek actueel is. We starten het traject in het tweede kwartaal van 2026 en loopt door tot begin 2027. De kosten voor 2027 bedragen € 25.000. In 2028 bedragen de kosten €15.000 en vanaf 2029 en verder structureel € 10.000.
- Wij organiseren jaarlijks een Dag voor het Werkplezier voor alle medewerkers van de gemeente Westerwolde. Deze dag draagt direct bij aan de doelstellingen uit de notitie Binden en Boeien, waarin we willen dat medewerkers zich betrokken voelen, gemotiveerd blijven en met plezier naar hun werk gaan. Voor deze dag is een jaarlijks budget van € 30.000 nodig.
- Belasting uren aan projecten
De afgelopen jaren hebben wij alleen op basis van nacalculatie uren (apparaatskosten) toegerekend aan grondexploitaties en projecten. De komende jaren zijn wij voornemens om ook op basis van voorcalculatie uren toe te schrijven aan grondexploitaties en projecten. Bij de programmabegroting wordt op deze wijze structurele begrotingsruimte gecreëerd. Dit zorgt er voor dat wij uitvoering kunnen blijven geven aan onze ambities en onze begroting reëel sluitend blijft. Oplopend naar 2030 levert dit een voordeel van € 833.000 op.
- Taakstelling herbeoordeling formatie
De komende jaren komen de nodige opgaven op ons af en verandert de wereld om ons heen. Allemaal ontwikkelingen waarop wij als organisatie moeten reageren om aansluiting te houden op de maatschappij. Dit betekent ook dat bestaande functies veranderen en anders ingevuld kunnen worden. De komende jaren komen deze functies vrij door natuurlijk verloop. Medewerkers zetten hun loopbaan elders voort of gaan met pensioen. Dit biedt de mogelijkheid om kritisch naar de invulling naar deze functies te kijken en waar nodig een andere invulling te creëren. In deze kadernota worden al een aantal nieuwe functies ingebracht, waarop wij reageren op de ontwikkelingen die op ons af komen. Dit betekent ook dat bestaande functies kunnen verdwijnen om tot een optimale werking van werkprocessen te kunnen komen. Met de herbeoordeling van de formatie houden wij rekening met een besparing van 50%. Oplopend naar € 400.000 in 2030.
- Personele gevolgen/formatie-uitbreiding.
De komende jaren komen er de nodige opgaven op ons af en verandert de wereld om ons heen (zie ook bovenstaande toelichting taakstelling herbeoordeling formatie). Wij anticiperen nu al op onze personele formatie om in te spelen op opgaven die op ons afkomen, zoals het Nij Begun, Regio Deal en de komst van de Nedersaksenlijn. Door nu al in te spelen op uitbreiding van de formatie, willen wij de komende jaren ook extra baten genereren. Denk aan grondontwikkelingen voor woningbouwplannen en bedrijventerreinen, maar ook de plus taken

die de komende 30 jaar voortvloeien uit het Nij Begun. Ook bestaande functies veranderen door de komst van technologische ontwikkelingen, zoals AI en digitalisering. Ook op deze ontwikkelingen willen wij tijdig inspelen. In totaal zijn we circa € 2.080.000 extra nodig voor deze personeelslasten waarbij er voor € 1.370.000 dekking is.

Dienstverlening/ Publiekszaken

Om slagvaardig te zijn vanuit het perspectief van dienstverlening pakt het college allereerst de volgende inspanningen op om zo te komen tot een verbeterde integrale dienstverlening:

- We voegen een 'MijnOmgeving' toe aan westerwolde.nl. Inwoners kunnen daar in een beveiligde omgeving hun aanvragen en berichten bekijken, vragen stellen, documenten aanleveren en vragen van de gemeente beantwoorden. Dit maakt onze digitale dienstverlening duidelijker en efficiënter en vermindert het aantal vragen aan de organisatie. Voor deze ontwikkeling zijn we in 2027 eenmalig € 25.000 nodig.

Informatievoorziening

De Archiefwet 1995 verplicht overheidsorganen om hun archiefbescheiden in een goed, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren. Dit betekent dat informatie makkelijk te vinden en te raadplegen moet zijn. Daarnaast moet de overheid zorgdragen voor de vernietiging van archiefbescheiden die daarvoor in aanmerking komen. Daarnaast moeten gemeenten een archiefbewaarplaats hebben voor fysiek archief en is een e-depot nodig om te voldoen aan de eisen voor digitale archivering (duurzaam-, toegankelijk- en veiligheid en wettelijke verplichtingen). De zorg voor archieven ligt bij het college van burgemeester en wethouders.

Om bovenstaande mogelijk te maken pakt het college het volgende op:

- Papieren dossiers van de voormalige gemeente Vlagtwedde moeten nog deels gedigitaliseerd worden. Er is een start mee gemaakt, maar nu blijkt dat een deel niet digitaal is. Hierdoor is het archief incompleet en zowel op papier als digitaal. De Archiefwet 1995 schrijft voor dat het archief in goede, geordende en toegankelijke staat moet verkeren. Daarnaast is het noodzakelijk voor medewerkers dat de documenten digitaal te bekijken zijn. De kosten voor het digitaliseren zijn voor 2027 incidenteel geraamd op € 50.000.
- Implementatie WOO
We gaan actief adviesaanvragen, vergaderstukken, jaarplannen en jaarverslagen openbaar maken. De Wet open overheid (Woo) verplicht bestuursorganen om informatie uit 17 informatiecategorieën actief openbaar te maken via een centrale voorziening. De inwerkingtreding gebeurt gefaseerd. De eerste tranche trad op 1 november 2024 in werking. De verwachting is dat de 2^e tranche in 2027 in werking zal treden.

Facilitair en Inkoop

Het college zorgt voor optimalisatie van de processen onder facilitair en inkoop. Dit doen we door (tijdelijk) personeel in te schakelen.

Veilig werken

Om slagvaardig te zijn vanuit het oogpunt van veilig werken en het voldoen aan de eisen van de ARBO-wet pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We brengen en houden de BHV-organisatie op niveau door periodiek ontruimingsoefeningen op de diverse werklocaties te organiseren.

ICT

In 2027 werkt de gemeente Westerwolde verder aan een moderne en veilige informatievoorziening. De samenleving verandert snel en inwoners verwachten dat de gemeente goed met gegevens omgaat en gebruikmaakt van betrouwbare digitale middelen. Daarom investeren wij in betere systemen, veiligere werkplekken, datagedreven werken en bewustwording bij medewerkers. Zo zorgen wij voor een organisatie die past bij de veranderingen in de samenleving en die inwoners en ondernemers goed ondersteunt. Hiervoor pakken we de volgende inspanningen op:

- We werken verder aan informatiesturing en datagedreven werken, zodat we besluiten beter kunnen onderbouwen en meer inzicht krijgen in onze processen en maatschappelijke ontwikkelingen. Daarnaast investeren we in de ontwikkeling van AI en in bewustwording binnen de organisatie, zodat medewerkers goed voorbereid zijn op de kansen en risico's die deze technologie met zich meebrengt. De kosten zijn in 2027 € 85.000 incidenteel en vanaf 2028 naar schatting € 50.000 structureel per jaar.
- We moderniseren de applicaties en koppelen deze beter aan de interne processen. Dit verbetert de betrouwbaarheid, maakt het werk efficiënter en verhoogt de beveiliging doordat steeds meer systemen bij de leverancier draaien (Cloud). De incidentele kosten zijn ongeveer € 220.000 in 2027, € 110.000 in 2028 en € 15.000 in 2029. De structurele kosten worden ingeschat op € 90.000 in 2027, € 60.000 in 2028 en € 5.000 in 2029.
- We ondersteunen tijd en plaats onafhankelijk werken met moderne en veilige werkplekken. Ook breiden we de vergader- en overlegvoorzieningen uit met 'Teams vergader functies'. De structurele kosten hiervoor bedragen vanaf 2027 € 15.000 per jaar.
- We versterken de digitale weerbaarheid door trainingen, phishing simulaties en beleid dat medewerkers bewuster maakt van risico's. Ook worden toepassingen met kunstmatige intelligentie getoetst op risico's voor privacy en datakwaliteit. In 2027 zijn de incidentele kosten € 50.000. Voor de jaren daarna wordt het bedrag nog vastgesteld.
- We verhogen de beveiliging volgens de nieuwste eisen uit de BIO2 en de NIS2 richtlijn. Dit zorgt ervoor dat systemen, processen en gegevens beter beschermd worden en dat risico's snel kunnen worden opgespoord en beperkt. De benodigde maatregelen lopen vanaf 2027 en worden meegenomen in de verdere uitwerking van kosten, toezicht en implementatie.
- De gemeentelijke bijdrage aan Reg-IT stijgt in 2027 door indexering, prijs en loonontwikkeling en door de overgang van taken vanuit Grid naar de regieorganisatie. Tijdens deze overgang ontstaan tijdelijke dubbele kosten. De extra bijdrage is ongeveer € 291.927 in 2027 en € 271.646 in 2028. Daarna dalen de bijdragen met € 73.433 in 2029 en € 77.425 in 2030.
- Hogere lasten ICT dekken uit de reserve automatisering/informatisering
De komende jaren staan op het gebied van automatisering en informatisering in het teken van de transformatie van Grid N.V. naar de gemeenschappelijke regeling RegIT. De komende twee jaar (2027 en 2028) gaat dat gepaard met hogere lasten. Daarnaast investeren wij in de digitale transitie, zoals de cloudgang, ontwikkelingen in applicatie en datalandschap, informatievoorziening, AI en datagedreven werken. Deze ontwikkelingen gaan gepaard met investeringen. Om deze investeringen financieel dekkend te krijgen, onttrekken we deze uitgaven uit de bestemmingsreserve Automatisering/informatisering.

Openbare Werken

Om slagvaardig te blijven vanuit het perspectief van (maatschappelijk) onderhoud, meldingen en calamiteiten in de openbare ruimte, blijft het college zich inzetten om te komen tot een verbeterde dienstverlening en een efficiëntere werkwijze.

Ruimtelijk beheer

Om slagvaardig te zijn binnen Ruimtelijk beheer zijn diverse activiteiten benoemd binnen de

programma's.

Vastgoed en gebouwenbeheer

Om slagvaardig te zijn binnen vastgoed en gebouwenbeheer pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

Strategisch Vastgoed Beheer (en onderhoud)

- We maken vanuit het Strategisch Vastgoedplan een portefeuilleplan in 2027. Hierbij wordt per pand bepaald wat de toekomst voor dat pand is met de concrete acties per object. Hierdoor krijgen we grip op het vastgoed.
- De invoering van kostprijsdekkende huur gaat in 2027 van start. We zijn wettelijk verplicht om ervoor te zorgen dat de huur die we vragen de kosten dekt. Hiervan kan worden afgeweken als de huurder een activiteit uitvoert in het algemeen belang. De raad neemt dan een besluit.
- We gaan het vastgoed van de gemeente verduurzamen. Dat moet van de wet en past bij het beleid van de gemeente. Voor de verduurzaming van het vastgoed bereiden we een routekaart voor waarin staat wanneer we een pand gaan verduurzamen. Dit plan wordt elke vier jaar opnieuw bekeken en aangepast als dat nodig is. In de routekaart beschrijven we ook wat de beginsituatie is, wat de doelen zijn, en hoe we de strategie, organisatie, financiën en techniek aanpakken. We weten nog niet hoeveel het gaat kosten om de gebouwen te verduurzamen.

Ambtelijke huisvesting

- Gemeentehuis
In 2026 besluit de gemeenteraad over het voorkeursplan voor de realisatie van verbouw of nieuwbouw van het gemeentehuis. Eind 2025 zijn verschillende plannen gemaakt voor vernieuwing of nieuwbouw van het gemeentehuis. Deze plannen, samen met de visie en het programma van eisen, zijn eind januari gedeeld met de gemeenteraad. Na dit besluit worden de plannen in 2026 en 2027 verder uitgewerkt. In 2028 kan de uitvoering starten. Voor de uitvoering van de plannen is een investering van € 20 miljoen geraamd in 2029. Dit bedrag is berekend door een externe adviseur op basis van het programma van eisen. Bij de programmabegroting 2026 hebben wij voor de jaarschijf 2027 een eenmalige dotatie van € 750.000 gereserveerd staan voor de investering voor het gemeentehuis. Omdat de planning van deze investering vanaf 2029 gepland staat, laten wij deze eenmalige dotatie vervallen. Dit creëert de nodige exploitatieruimte voor het jaar 2027.
- Gemeentewerven
In 2026 besluit de gemeenteraad over het voorkeursplan voor de realisatie van verbouw of nieuwbouw van de gemeentewerven. Eind 2025 heeft het managementteam besloten dat de projectgroep Ambtelijke Huisvesting plannen gaat maken voor de gemeentewerven. Het uitgangspunt is dat er twee werven binnen de gemeente blijven. De projectgroep werkt een programma van eisen uit en maakt verschillende plannen voor de uitvoering. Daarbij wordt gekeken naar verbouw, nieuwbouw of aankoop van een locatie. De kosten voor de projectactiviteiten zijn vorig jaar al opgenomen in het project voor ambtelijke huisvesting. De voorlopige inschatting van de investeringskosten bedragen € 4 miljoen. De uitvoering start naar verwachting in 2027. Als er een goede kans is om een locatie te kopen, kan de investering eerder plaatsvinden.

Communicatie

We willen een open transparante en toegankelijke gemeente zijn. We staan als organisatie in contact met onze inwoners, ondernemers en netwerken in onze samenleving en passen onze communicatie daarop aan. Om dit te bereiken zetten we schrijfcoaches en trainingen in om medewerkers te helpen

schrijven op taalniveau B1. We passen standaardbrieven aan naar begrijpelijke taal. In schrijfsessies werken we aan begrijpelijke teksten voor onze financiële documenten.

Bestuur

Al bij de start van 2018 is aangegeven dat Westerwolde als kleine plattelandsgemeente kon floreren als ze nauw zou samenwerken met buurgemeenten in de regio. We zien dat die samenwerking in de afgelopen jaren steeds meer vorm krijgt. Ontwikkelingen zoals die van het Nij Begun brengen dat in een stroomversnelling. Het college wil die kracht van de regio versterken en pakt daarom de volgende inspanningen op:

De agenda's van Nij Begun zijn medio 2027 concreet en in uitvoering aan de hand van jaarplannen. We werken actief mee aan de uitvoering ervan. We trekken daarin als Oost-Groninger gemeenten zoveel mogelijk gezamenlijk op. Ondanks dat constateren we dat participeren in de verschillende agenda's serieus tijd kost terwijl er geen directe middelen beschikbaar komen om dit werk uit te voeren. Men wil immers het geld zo veel en zo dicht mogelijk bij de inwoner krijgen.

- Ook in 2027 en 2028 is het Masterplan Oost-Groningen de basis voor de regionale samenwerking in Oost-Groningen. Het geeft richting in inhoud en vorm van de uitvoering. Zo werken we met de blik op de komende tien tot dertig jaar vanuit het huidige perspectief aan de brede welvaart van Oost-Groningen.
- In 2027 t/m 2029 voeren we de Regiodeal II voor Oost-Groningen uit. Deze regiodeal sluit nauw aan bij een eerdere. De nieuwe behoudt het goede van de eerste en bouwt met enkele vernieuwingen daarop voort. De inhoud van de Regiodeal past in de koers die we in het Masterplan Oost-Groningen inzetten. Het geeft voor de eerste vier jaar vorm en concrete inhoud aan een deel van het masterplan en jaagt verschillende onderdelen daarvan aan.
- Vergoeding ALV/ORV raadsleden
In het rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers is een artikel (3.1.9) toegevoegd waarin wordt beschreven dat raadsleden vanaf 1 januari 2025 recht hebben op een vergoeding voor een voorziening voor arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden.
Deze vergoeding was nog niet in onze begroting meegenomen. Voor het jaar 2027 wordt rekening gehouden met een bedrag van € 27.000.
- Verzekeringen college
Voor collegeleden is een arbeidsongeschiktheids- en een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten. Door de toegenomen 'claimbewustheid', neemt in de samenleving het sentiment toe waarbij het gerechtvaardigd wordt gevonden om bestuurders persoonlijk verantwoordelijk te stellen voor schade. Volgens de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Wet APPA) is een gemeente zelf verantwoordelijk voor eventuele arbeidsongeschiktheidsuitkering. Met een verzekering dekken we dat risico af.
Voor beide verzekeringen is in totaal een jaarlijks bedrag van € 20.800 benodigd.
- Taakstellende bezuiniging
Door de negatieve bijstellingen met name op het taakveld asiel (spreidingswet € 1,8 miljoen en de aanpassing van het inschrijven van vluchtelingen in Ter Apel € 1,4 miljoen) krijgen wij structureel veel minder baten ten opzichte van voorgaande jaren. Een groot deel valt op te vangen door de gezonde vermogenspositie die wij hebben opgebouwd. Om met een reëel sluitende begroting te kunnen werken vraagt dit om een taakstellende structurele bezuiniging van € 1 miljoen. Het nieuwe College van B&W wordt gevraagd om komende zomer kritisch hun eigen portefeuille te analyseren en te komen met besparingen of hogere baten voor de exploitatie.

Algemene uitkering

De voorjaarsnota 2026 van het rijk geeft een vooruitblik op de rijksbegroting. In de voorjaarsnota is het accres (=groei) van het gemeentefonds geactualiseerd. De definitieve verwerking vindt plaats in de meicirculaire 2026. De gemeente Westerwolde raamt het jaar 2027 voor het eerst in lopende prijzen op

prijsniveau 2027. Voor loon- en prijsontwikkeling wordt voor het jaar 2027 € 1.931.000 ontvangen en voor volume ontwikkeling € 53.000. Daarnaast valt voor het jaar 2027 de gereserveerde stelpost voor volumeontwikkeling ad € 400.000 vrij (voordeel). Dit alles werkt structureel door.

De prognose van het aantal inwoners is lager dan verwacht bij de septembercirculaire 2025. Lange tijd hebben vervolggemeenten de asielzoekers niet ingeschreven in hun eigen gemeente omdat men er vanuit ging dat de asielzoekers niet lang zouden blijven. Daarnaast is het aantal BRP straat gemeenten uitgebreid. Ook is er veel adresonderzoek gedaan. Per saldo leidt dit tot een lagere algemene uitkering voor 2027 van ruim € 1,4 miljoen (€ 2.180.000 - € 700.000). Dit werkt structureel door.

Het BCF (BTW compensatiefonds) heeft een plafond. Als de gezamenlijke declaraties van gemeenten onder het plafond blijven, wordt het verschil in het gemeentefonds gestort. Bij overschrijding van het plafond volgt een uitname uit het gemeentefonds. De ruimte onder het BCF-plafond 2025 is lager dan verwacht bij de najaarsnota 2025 van het rijk en leidt tot een nadelige bijstelling van de stelpost ruimte onder het BCF-plafond € 194.000. De ruimte onder het BCF plafond 2025 bepaalt de hoogte van de maximale stelpost voor de begrotingsjaren 2027 t/m 2030.

Algemene dekkingsmiddelen

Afgelopen jaar hebben wij onze programmabegroting onderzocht op structurele begrotingsruimte.

Hieruit is een structureel voordeel ontstaan van € 254.000 die wij willen corrigeren voor de programmabegroting 2027. Daarnaast zijn onze liquide middelen (schatkist) de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen en is ook de kortlopende rente gestegen. De prognose is dat de rente de komende tijd verder blijft stijgen. Dit levert circa € 50.000 extra rente baten op, zolang de liquide middelen deze omvang behoud. Voor 2027 en 2028 houden wij rekening met deze hogere rente bate.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Exploitatie

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 8 Organisatie & Bestuur								
800 HRM								
Beweegdag om medewerkers te activeren	30.000		30.000		30.000		30.000	
Cao ontwikkeling 2027	482.000		482.000		482.000		482.000	
Inzet arbeidscommunicatie om zichtbaarheid op arbeidsmarkt te verbeteren.	15.000		15.000		15.000		15.000	
Kosten WKR regeling	70.000		70.000		70.000		70.000	
Lagere bijdrage tbv inzet medewerkers Nij Begun	740.000		740.000		740.000		740.000	
Onboarding' nieuwe medewerkers	12.000		12.000		12.000		12.000	
Project HR21 (functiewaardering medewerkers)	25.000		15.000		10.000		10.000	
Taakstelling herbeoordeling formatie			-111.000		-130.000		-443.000	
Uitbreiding formatie	2.080.000		1.884.000		1.766.000		1.766.000	
Uitbreiding formatie: Dekking uit gebonden bestemmingsreserves	-432.000		-329.000		-211.000		-211.000	
Uitbreiding formatie: Dekking uit grondexploitaties	-353.000		-353.000		-353.000		-353.000	
Uitbreiding formatie: Dekking uit SPUK	-111.000		-111.000		-111.000		-111.000	
Uitbreiding formatie: Dekking uit vacature/overige projecten	-131.000		-131.000		-131.000		-131.000	
Uitbreiding formatie: Dekking vanuit huidig inhuurbudget	-339.000		-339.000		-339.000		-339.000	
Uitbreiding formatie: verdeling naar programma 's	-2.080.000		-1.884.000		-1.766.000		-1.766.000	
Uren doorbelasten aan projecten	-674.000		-833.000		-833.000		-833.000	
Verbeteren thuiswerkplekken medewerkers	6.300		6.300		6.300		6.300	
Voldoen aan wettelijke eisen van de Arbowet	70.000		35.000		35.000		35.000	
801 Dienstverlening/publiekszaken								
Invoeren Mijnomgeving op onze website		25.000						
Uitbreiding formatie: Functioneel beheerder M365	93.000		93.000		93.000		93.000	
802 Informatievoorziening								
Scannen en digitaliseren milieudossiers gemeente Vlagtwedde		50.000						
803 Facilitair en inkoop								
Uitbreiding formatie: Facilitair medewerker	54.000		54.000		54.000		54.000	
805 ICT								
Bijdrage aan GRID/Reg-IT	292.000		272.000		-73.000		-77.000	
Bijdrage aan GRID/Reg-IT (Dekking)	-292.000		-272.000					
Digitale Transitie: Applicatie- en datalandschap					5.000		10.000	
Digitale Transitie: Applicatie- en datalandschap (Dekking)					-5.000		-5.000	
datalandschap Cloudgang		113.000						
Digitale Transitie: Applicatie- en datalandschap Cloudgang (Dekking)		-113.000						
Digitale Transitie: Applicatie- en datalandschap ontwikkelingen		32.000						
Digitale Transitie: Applicatie- en datalandschap ontwikkelingen (Dekking)		-32.000						
Digitale Transitie: Informatievoorziening, ai en datagedreven werken		85.000						
Digitale Transitie: Informatievoorziening, ai en datagedreven werken (Dekking)		-85.000						
Digitale Transitie: M365 en aanbestedingen		75.000						
Digitale Transitie: M365 en aanbestedingen (Dekking)		-75.000						
Digitale Transitie: Verhoging kosten Applicatie- en datalandschap	70.000		95.000		145.000		145.000	
Digitale Transitie: Verhoging kosten Applicatie- en datalandschap (Dekking)	-70.000		-95.000		-145.000		-145.000	
Hogere kosten ICT en applicaties (cloud, ontwikkelingen)	53.500		93.500		133.500		133.500	
Hogere kosten ICT en applicaties (cloud, Informatievoorziening en datagedreven werken	-53.500		-93.500		-133.500		-133.500	
Informatievoorziening en datagedreven werken (Dekking)			10.000		10.000		10.000	
			-10.000		-10.000		-10.000	

806 Openbare werken				
Uitbreiding formatie: Medewerker buitendienst (3 fte, vanuit inhuur)	194.000	194.000	194.000	194.000
808 Vastgoed en gebouwenbeheer				
Correctie saldo B.R. gemeentelijk vastgoed	-750.000			
810 Bestuur				
Arbeidsongeschiktheid- en Aansprakelijkheidsverzekeringen college	20.800	20.800	20.800	20.800
Taakstellende bezuiniging	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000
Vergoeding ALV/ORV raadsleden (verzekering voor arbeidsongeschiktheid, ouderdom en pensioen.	27.000	28.000	29.000	30.000
811 Overhead				
Ambtelijke huisvesting onderdeel gemeentewerven			115.000	115.000
Hogere kosten accountant ivm nieuwe aanbesteding	67.000	67.000	67.000	67.000
Uitbreiding formatie: Strategisch adviseur	95.000	95.000	95.000	95.000
812 Algemene uitkering				
voorjaarsnota Rijk	-53.000	-59.000	37.000	40.000
Compensatie voor loon en prijsontwikkeling nivo 2027	-1.931.000	-1.822.000	-1.761.000	-1.740.000
Hogere uitkering faciliteitenbesluit opvang asielzoekers	-700.000	-700.000	-700.000	-700.000
Lagere prognose inwoners gerelateerde aantallen	2.180.000	2.100.000	2.070.000	2.050.000
Lagere stelpost ruimte onder het BTW compensatiefonds plafond	194.000	194.000	194.000	194.000
Vrijval stelpost voor volume ontwikkeling algemene uitkering	-400.000	-400.000	-400.000	-400.000
813 Algemene dekkingsmiddelen				
Inflatiecorrectie gemeentelijke belastingen	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
Rentebaten treasury	-50.000	-50.000		
Stelpost niet bestede middelen			-250.000	-250.000
Structurele begrotingsruimte	-254.000	-254.000	-254.000	-254.000
Totaal Programma 8	-3.102.900	75.000	-2.540.900	-2.476.900

Investerings

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 8 Organisatie & Bestuur								
808 Vastgoed en gebouwenbeheer								
gemeentehuis					20.000.000			
Ambtelijke huisvesting onderdeel gemeentewerven		4.000.000						
Eindtotaal		4.000.000				20.000.000		

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht reserves 2026-2030

Algemene Reserve	Aard reserve	Saldo 1-1-2026	2026-2030	Saldo 2030
Algemene reserve Westerwolde	Bufferfunctie	15.934.268	-3.283.083	12.651.185
Totaal Algemene reserve		15.934.268	-3.283.083	12.651.185
Bestemmingsreserves				
Automatisering/informatisering	Egalisatiefunctie	638.601	-638.601	-
Fiscaal	Bufferfunctie	298.610	-	298.610
Grondzaken	Bufferfunctie	3.099.355	-	3.099.355
COA gelden	Bestedingsfunctie	85.000	-85.000	-
Beheer openbare ruimte	Bestedingsfunctie	5.644.589	-2.599.000	3.045.589
Aangeane verplichtingen	Bestedingsfunctie	3.551.522	-3.551.522	-
Duurzaamheid	Bestedingsfunctie	1.126.905	-	1.126.905
Leerlingafhankelijk OBS	Egalisatiefunctie	230.433	-	230.433
Personeel OBS	Egalisatiefunctie	3.282.977	289.868	3.572.845
Gebouwafhankelijk OBS	Egalisatiefunctie	30.194	-	30.194
Omgevingswet	Bestedingsfunctie	910.807	-	910.807
Onderwijshuisvesting	Bestedingsfunctie	5.240.603	1.435.092	6.675.695
Woonvisie	Bestedingsfunctie	1.612.975	-529.960	1.083.015
Groot onderhoud gebouwen	Dekkingsfunctie	1.114.000	-1.114.000	-
Gebundelde uitkering	Bufferfunctie	615.884	-	615.884
Duurzaamheidsfonds Westerwolde	Bestedingsfunctie	367.916	-	367.916
Duurzaamheidsfonds Harpel 1	Bestedingsfunctie	92.889	-	92.889
Duurzaamheidsfonds Sellingerbeetse	Bestedingsfunctie	74.712	-	74.712
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	Bestedingsfunctie	2.428.070	-	2.428.070
Regiodeal	Bestedingsfunctie	2.240.000	-2.240.000	-
Masterplan Ter Apel	Bestedingsfunctie	2.077.000	-	2.077.000
Opvang Oekraïners	Bestedingsfunctie	135.000,00	-	135.000
Aanschaf Meubilair	Bestedingsfunctie	310.000,00	-310.000	-
Vastgoed	Egalisatiefunctie	-	300.000	300.000
Regionale ontwikkeling	Bestedingsfunctie	-	42.000	42.000
Gebiedsontwikkeling	Bestedingsfunctie	-	647.000	647.000
Ouderbijdrage (privaat OOW)	Bestedingsfunctie	21.423,00	-	21.423
Gebonden reserves	Dekkingsfunctie	13.649.623	-2.063.378	11.586.246
Totaal Bestemmingsreserves		48.879.088	-10.417.501	38.461.588
Totaal Reserves		64.813.356	-13.700.584	51.112.773

Bijlage 2: Overzicht Voorzieningen 2026-2030

Voorzieningen voor verplichtingen en risico's	Aard voorziening	Saldo 1-1-2026	2026-2030	Saldo 2030
Pensioenvoorziening bestuurders	Toekomstige verplichtingen	3.933.040	92.800	4.025.840
Groot onderhoud bruggen	Toekomstige verplichtingen	77.730	-77.730	-
Wachtgeldverplichting	Toekomstige verplichtingen	258.657	264.400	523.057
Verlofsparen	Toekomstige verplichtingen	174.705	-	174.705
Regeling vervroegde uittreding (Rvu)	Toekomstige verplichtingen	247.757	-	247.757
Bruggen Ruiten Aa Kanaal	Toekomstige verplichtingen	103.730	-103.730	-
Dubieuze debiteuren	Dekking van risico's	1.316.221	-	1.316.221
Vorraden	Dekking van risico's	88.000	-	88.000
Financiële vaste activa	Dekking van risico's	479.370	-	479.370
Materiële vaste activa	Dekking van risico's	215.501	-	215.501
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's		6.894.710	175.740	7.070.450
Voorziening onderhoud en vervanging	Aard voorziening	Saldo 1-1-2026	2026-2030	Saldo 2030
Vervanging rioleringen	Toekomstige verplichtingen	1.034.810	1.167.158	2.201.968
Groot onderhoud Willem Lodewijk	Toekomstige verplichtingen	54.154	-	54.154
Groot onderhoud Interschool	Toekomstige verplichtingen	102.787	-	102.787
Groot onderhoud Plaggenborg	Toekomstige verplichtingen	243.661	-	243.661
Groot onderhoud de Vlinder	Toekomstige verplichtingen	450.017	-	450.017
Groot onderhoud de Klimop	Toekomstige verplichtingen	23.144	-	23.144
Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	Toekomstige verplichtingen	-	2.150.282	2.150.282
Totaal voorziening onderhoud en vervanging		1.908.573	3.317.440	5.226.013
Gelden van derden met specifieke bestemming	Aard voorziening	Saldo 1-1-2026	2026-2030	Saldo 2030
Egalisatie rioleringen	Egalisatie van lasten	746.497	-560.000	186.497
Voorziening afvalstoffen	Egalisatie van lasten	284.511	-	284.511
Totaal gelden van derden met specifieke bestemming		1.031.008	-560.000	471.008
Totaal voorzieningen		9.834.291	2.933.180	12.767.471

Bijlage 3: Overzicht Investerings 2026-2030

Programma / Activiteit	2027		2028		2029		2030	
	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel
Programma 3 Mooi Wonen in Westerwolde								
302 Ruimtelijke Ordening / Grondzaken								
Hoofdstraat (Dekking)		-1.500.000						
Toekomst Ter Apel: Hoofdstraat		1.500.000						
Molenplein en de Kruijer (Dekking)				-2.000.000				
Toekomst Ter Apel: Molenplein en de Kruijer				2.000.000				
Toekomst Ter Apel: Het park						2.700.000		
Programma 4 Goed (digitaal) bereikbaar (in)								
Westerwolde								
401 Wegen, Spoor en water								
Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen								
Spetsebrugweg Vlagtwedde				72.000				
Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen				-72.000				
Spetsebrugweg Vlagtwedde (Dekking)								
Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen								
Vijverstraat Ter Apel en instelling 30 km/h zone				73.000				
Aanbrengen snelheidsremmende maatregelen				-73.000				
Vijverstraat Ter Apel en instelling 30 km/h zone (Dekking)								
Gebiedsontwikkeling Nedersaksenlijn Ter Apel		460.000						
Gebiedsontwikkeling Nedersaksenlijn Ter Apel (Dekking)		-460.000						
Herinrichting Moersloot/Hooiland Ter Apel				154.000				
Herinrichting Moersloot/Hooiland Ter Apel (Dekking)				-154.000				
Herinrichting Veelerveensterweg Veelerveen (Spetsebrugweg - Veenweg)				122.000				
Herinrichting Veelerveensterweg Veelerveen (Spetsebrugweg - Veenweg) (Dekking)				-122.000				
Snelheidsremmende maatregelen Markeweg Ter Apel				120.000				
Snelheidsremmende maatregelen Markeweg Ter Apel (Dekking)				-120.000				
Snelheidsremmende maatregelen Venneweg Veelerveen				60.000				
Snelheidsremmende maatregelen Venneweg Veelerveen (Dekking)				-60.000				
Snelheidsremmende maatregelen								
Viaductstraat Ter Apel				36.000				
Snelheidsremmende maatregelen				-36.000				
Viaductstraat Ter Apel (Dekking)								
Verbreiding fietspad Schoollaan		12.000						
Verbreiding fietspad Schoollaan (Dekking)		-12.000						
Verbreiding fietspad Wedderbergenweg		78.000						
Verbreiding fietspad Wedderbergenweg (Dekking)		-78.000						
Programma 5 Groen en duurzaam Westerwolde								
501 Openbaar groen en Landschap								
(leeg)								
Programma 8 Organisatie & Bestuur								
808 Vastgoed en gebouwenbeheer								
Ambtelijke huisvesting onderdeel gemeentehuis						20.000.000		
Ambtelijke huisvesting onderdeel gemeentewerven		4.000.000						
Eindtotaal		4.000.000		-		22.700.000		